Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-нэ гараа | № 213 (16736) | 1984 оной сентябриин 15, суббото | Сэн 3 мүнгэн.

АХА ДҮҮ ОРОНУУДАЙ БАТА НЭГЭДЭЛ

Монголой Арадай Республикын үдэрнүүдые Буряадай АССР-тэ нээлгын баярай суглаан

Буряадай АССР-тэ үнгэргэгдэжэ эхилһэн МНР-эй үдэрнүүдтэ зорюулагдаһан баярай суглаанай президиум.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Үсэгэлдэр Буряадай Ленинэй орденто оперо болон баледэй академическэ театр соо Монголой Арадай Республикын үдэрнүүдые Буряадай АССР-тэ нээлгэдэ зорюулагдаһан баярай суглаан боложо үнгэрбэ. Энэ суглаанда республикын ажалша коллективүүдэй болон ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд, үйлэдбэриин түрүүшүүл, партийна, совет, профсоюзай болон комсомолой организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд, партиин, ажалай ба дайнай ветерануудай, Улаан-Үдын гарнизоной түлөөлэгшэд, эрдэм наукын, соёл культурын ажал ябуулагшад хабаадаба.

Театрай сценын ара талада дэлхэйн пролетариадай агуу вождь В. И. Ленинэй дүрэ, СССР-эй болон МНР-эй гүрэнэй тугууд харагдана. Дээгүүр «Совет-монгол эбдэршэгүй хэни барисаан мандаха болтогой!» гэһэн һүр жабхаланта уряа ород, монгол хэлэн дээрэ бэшэгдэнхэй, хүн бүхэнэй анхарал татана.

Үдэшын 17.00 часта баярай суглаанай президиумдэ КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. М. БЕЛЯКОВ, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ, Совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй Түбэй соведэй түрүүлэгшын орлогшо Б. С. СЕМЕНОВ, республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Б. САГАНОВ, партиин обкомой секретарьнар А. А. БАДИЕВ, В. Ф. ЛЫСОВ, Л. В. ПОТАПОВ, КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь В. С. ТИМАШОВ, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор А. С. БЕРЕЩИНОВ, С. Н. БУЛДАЕВ, С. В. АНГАПОВ, В. А. ТАРАСЮК болон партийна, совет, профсоюзай болон комсомолой организацинуудай бусад хүтэлбэрилэгшэд, ажалай түрүүшүүл, партиин, ажалай болон дайнай ветеранууд һууба. Мүн лэ Монголой Арадай Республикын делегациие толгойлогшо, МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, МНРП-гэй ЦК-гай секретарь, Монгол-совет хани барисаанай бүлгэмэй Түбэй соведэй түрүүлэгшэ Д. ГОМБОЖАВ, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, МНР-эй соёлой министр Д. ЦЭВЭГМИД, МНРП-гэй ЦК-гай Үзэл сурталай таһагые даагшын орлогшо Д. ЦАХИЛГААН, МНРП-гэй ЦК-гай болон МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй бусад харюусалгата худэлмэрилэгшэд, МНР-эй соёлой, искусствын болон литературын элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшад президиумдэ һуулсаба.

Баярай суглаае КПСС-эй обкомой секретарь А. А. БАДИЕВ оролто үгэ хэлэжэ, нээгээ.

Советскэ Союзай болон Монголой Арадай Республикын Гүрэнэй гимнүүд һүр жабхалантайгаар зал соогуур зэдэлнэ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ, Совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй Буряадай отделениин правлениин түрүүлэгшэ Б. С. СЕМЕНОВ элидхэл хээ.

Удаань МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, МНРП-гэй ЦК-гай секретарь, Монгол-совет хани барисаанай бүлгэмэй Түбэй соведэй түрүүлэгшэ ДАМДИНЫ ГОМБОЖАВТА үгэ үгтэбэ.

Нүхэр Б. С. СЕМЕНОВОЙ хэлэһэн үгэ

Хүндэтэ нүхэр Гомбожав!

Хүндэтэ нүхэр Цэвэгмид!

Эрхим хүндэтэ монгол ханинар!

Хүндэтэ нүхэдүүд!

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй болон Министрнүүдэй Соведэй зүгһөө, Совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй Буряадай отделениин правлениин, бүхы хамтын гэшүүдэй болон олон тоото эдэбхитэдэй, гурбан орденто Совет Буряадай республикын бүхы ажалшадай зүгһөө СССР болон МНР-эй хоорондохи соёлой талаар харилсаа холбооной хэлсээнэй ёһоор Буряадай АССР-тэ МНР-эй үдэрнүүдые үнгэргэлсэхээ ерэһэн МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ЦК-гай секретарь нүхэр Дамдины Гомбожав түрүүтэй Монголой Арадай Республикын делегациие, соёлой, литературын болон искусствын ажал ябуулагшадай зохёохы бүхы коллективые үнэн зүрхэнһөө, хани халуунаар амаршалхыемни намда зүбшөөгыт.

Социалис хүгжэлтын зам дээрэ гараһан арадуудта олон талын, эгээл нягта, аха дүүгэй харилсаа холбооной эгээл шухала ба тон хэрэгтэй байһые В. И. Ленин эсэшэ сусашагүйгөөр онсолон тэмдэглэдэг бэлэй. Совет-монголой харилсаанууд хадаа арадуудай хани барисаанай ленинскэ үзэл сурталай бодото дээрээ бэелэлгын гайхамшагта гэршэ болоно гэжэ үгэнэ. Монгол болон совет арадуудай, КПСС болон МНРП-гэй хани барисаанай эхиие агуу Ленин, эгэршэгүй зоригтой Сүхэ-Баатар табиһан юм. Үшөө Ленинэй мэндэ байхада, 1921 оной ноябриин 5-да Москвада Совет Россиин болон хубисхалта Монголой хоорондо хани барисаанай харилсаануудые тогтоохо тухай хэлсээндэ гар табигдаһан юм. Энэмнай Монгол арадай олон зуун жэлэй бүхы түүхэ соохи эгээл түрүүшын адли тэгшэ эрхэтэй хэлсээн болоһон байна. Манай арадуудай хоорондохи хани барисаан дэлхэй дээрэ социалис хүгжэлтын зам дээрэ гараһан оройдоол хоёр ороной — СССР болон МНР-эй байһан үедэ тогтоогдоо бэлэй. Тиигэжэ 60 гаран жэлэй туршада манай хоёр оронууд, эбдэршэгүй хани барисаагаар холбогдонхой, шэнэ ажабайдал байгуулгын харгы замаар дабшажа ябана.

Совет-монгол харилсаанай түүхэдэхи эгээл шухала зүйл гэхэдэ, СССР-эй партийно-правительственнэ делегациин МНР-тэ албанай хэрэгээр ошохо үедэнь, 1966 оной январиин 15-да Улаан-Баатар хотодо баталагдаһан Хани барисаан, харилсаа холбоон болон бэе бэедээ туһалалсалга тухай Договор мүн болоно.

Манай харилсаае — совет хүнүүдэй монгол арадта хандадагые МНРП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ, нүхэр Жамбын Батмунхдэ эльгээһэн өөрынгөө амаршалга дотор КПСС-эй ЦК дахин батадхаһан байна. Энэ документ дотор совет хүнүүд «монгол арадтай нэгэн ниитэ ба харилсаа холбоотой байһанаа үндэрөөр сэгнэдэг, тэрээнтэй найдамтай нүхэр ба харилсаа холбоотой байгаа, саашадаашье байха юм» гэжэ бэшэгдэһэн байна бшуу.

Дэлхэйн түүхэдэ капиталис үе шатые анха түрүүлэн алгасан гаража, социализм тээшэ дабшаһан монгол арадай зам хүндэ хүшэр, орёо бэрхэшээлтэй байгаа гэжэ бидэ һайн мэдэнэбди. Тиимэһээ МНР-эй социализм тээшэ, капиталис бэшэ хүгжэлтын түүхэтэ дүй дүршэл айхабтар ехэ уласхоорондын удха шанартай гэжэ сэдьхэлээ ханангяар бидэ мүнөөдэр тэмдэглэнэбди.

Монгол орон эгээл богонихон болзор соо хэдэн зуун жэлэй хүгжэлтые алхан гаража, ниитын ажабайдалай бүхы һалбаринуудта бодото түүхын ёһотойл ехэ амжалтануудые туйлаа. Хэзээдэ гээгдэнги байһан феодальна орон хадаа мүнөөнэй олон һалбаритай экономикотой, һалбаран хүгжэжэ байгаа соёл болбосорголтой, хүн зоной улам ургажа байгаа баян дэлгэр байдалтай эршэ түргэсөөр хүгжэжэ байһан социалис гүрэн болоо бшуу.

Мүнөөнэй монгол орон, социалис хани нэгэдэлэй бата бэхи хубинь болохо зуураа, дэлхэйн социализмын оршон байдалые бэхижүүлгэдэ өөрынгөө хубитые нэрэтэй түрэтэйгөөр оруулдаг юм. Ази түбиин арадуудай хоорондо этигэл найдабари, хүршэ ёһоор амгалан тайбан ажаһуулга, адли тэгшэ ба бэе бэедээ аша туһатай харилсаануудые тогтоолгодо шэглүүлэгдэһэн тэрэнэй гадаадын политическэ залан сэхэ ажал ябуулга, эб найрамдалай түлөө дэлхэйн термоядерна дайнда эсэргүү тэмсэл хадаа МНР-тэ уласхоорондын ехэ нэрэ хүндэ олгоо.

Эрхим хүндэтэ нүхэдүүд! Совет-монгол хани барисаан үе сагаар, бодото хэрэгүүдээр шалгагдаа, хамтын дайсан болохо милитарис Японтой, фашис Германитай болон хитадай ээрхэн зонхилхо һэдэлгэтэй хамтын тэмсэлэй шэрүүн шанга жэлнүүдтэ, тэрэшэлэн амгалан тайбан байгуулалтын жэлнүүдтэшье шанга туршалгануудые гаталан дабаа. Энэ хани барисаамнай тулалдаандашье, ажалдашье, замбуулиндашье шалгагдаа гээд хэлэдэгын дэмы бэшэ. Совет-монгол харилсаа холбооной мүнөөнэй үе шатын онсо илгаань гэхэдэ, тэрэнэй комплексно шэнжэ шанар болоно. Тэрэ хоёр аха дүү оронуудай арадуудай ажабайдалай бүхы шухала һалбаринуудые, бүхы талануудые нэгэдүүлэн хамааруулалсадаг байна. Нягта харилсаа холбоон, бэе бэедээ туһалалсалга, социалис болон коммунис байгуулалтын дүй дүршэлөөрөө үргэнөөр андалдалга, уласхоорондын оршом соо ажал ябуулгаяа тааралдуулан эрхилэлгэ хадаа манай ажабайдалай таһаршагүй ёһо гурим үнинэй болонхой.

Үни урданай байгуулагдаһан Совет Буряадай республикын ба хүршэ аха дүү Монголой хоорондохи, илангаяа тэрэнэй хилэ шадарай Сэлэнгэ, Булган, Хүбсүгүл аймагуудтай эгээл дүтын харилсаа холбоон хадаа совет-монгол хани барисаанай зайлашагүй хубинь болодог юм.

Буряадай областной партийна организаци, арадай депутадуудай Соведүүд, профсоюзай, комсомолой болон ниитын бусад организацинууд, манай республикын ажалша олон коллективүүд совет болон монгол арадуудай хоорондохи аха дүүгэй хани барисаае бэхижүүлхэ хэрэгтэ нилээд ехэ хубитаяа оруулжа байнхай.

Манай совет хилэ шадарай Хяагта хото хадаа совет болон монгол арадуудай аха дүүгэй хани барисаанай болон дайшалхы харилсаа холбооной мүндэлһэн ба хүгжэһэн нангин газарнуудай нэгэн болоно гэжэ тэмдэглэхэдэ, мүнөөдэр зохистой байна. Эндэ 1921 оной мартын 1 — 3-да Монголой Арадай-революционно партиин I съезд болоһо үнгэрөө бэлэй. Сүхэ-Баатар түрүүтэй монгол революционернүүдтэй Москва, В. И. Лениндэ ошохо замынь Хяагтаар гараһан байха юм.

(Түгэсхэлынь 3-дахи нюурта).

Нүхэр Д. ГОМБОЖАВАЙ хэлэһэн үгэ

Хүндэтэ Анатолий Михайлович!

Хүндэтэ Бато Семенович!

Хүндэтэ Владимир Бизьяевич!

Хүндэтэ хани нүхэдүүд!

Нүхэдүүд!

МНРП-гэй Центральна Комитедэй, Арадай Ехэ Хуралай Президиумэй, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй даалгабараар бүхы монгол арадай үмэнэһөө энэ баяр ёһололой суглаанда хабаадагшадта, тэрэшэлэн, совет Буряад ороной ажалшадта болон аха дүү совет бүхы арадта, МНР-эй ба Буряадай АССР-эй үдэрнүүдэй нээгдэһэнтэй дашарамдуулан, эгээл халуун амаршалгые хүргэхыемни намда зүбшөөгыт.

МНРП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Жамбын Батмунхын үнэн зүрхэнэй амаршалгые, тэрэнэй халуун хүсэлэнгые зүрхэ сэдьхэлээ доһолгон таанадта, бүхы совет аха дүүнэртэ дамжуулан хүргэнэб.

Тэрэшэлэн Буряад ороной газар дайда дээрэ маанадые хани халуунаар, айлшан ёһоор угтаһанайтнай, манай партиин болон арадай нэрээр, манай аха дүү оронуудай ба арадуудай Ленинскэ хани барисаанай нэрээр хэлэһэн хани халуун үгэнүүдэй түлөө гүн сэдьхэлһээ баяр баясхалангаа хэлэхыемни зүбшөөгыт.

Бидэ бүгэдые совет хүнүүдэй монгол арадта аха дүүгэй талархалтай байһые гүнзэгыгөөр сэгнэнэбди.

Агуу ехэ совет арадай, социалис хани харилсаата аха дүү бүхы оронуудай арадуудай хани нэгэдэл доро монгол арад шэнэ ажабайдалай байгууламжын замаар урагшаа бата найдамтай дабшана.

Социалис Монгол ороной мүнөөдэрэй бодото байдал, социализм байгуулгын үедэ тэрэнэй туйлаһан амжалта хадаа монгол арадай баатаршалгата ажалай гайхамшаг үрэ дүн болоно.

Эдэ бүгэдэн манай арадай марксистско-ленинскэ авангардын —МНРП-гэй ударидалга доро, тэрэнэй айхабтар ехэ эмхидхэлэй ажал ябуулгын аша туһаар туйлагдаа бшуу.

Манай эдэ бүхы амжалтанууд хадаа агуу ехэ Ленин ба Д. Сүхэ-Баатарай байгуулһан монгол ба совет арадуудай аха дүүгэй эбдэршэгүй хани барисаантай бата холбоотой. Агуу ехэ Октябриин оронтой али бүхы талаар харилсалгын, тэрэнэй үнэн сэхэ туһаламжын ба дэмжэлгын аша туһаар туйлагдаа бшуу.

МНР-эй ба совет Буряад ороной үдэрнүүд монголой арадай ажабайдалдахи баян үйлэ хэрэгтэй жэлдэ, монгол-совет хани барисаанай ба аха дүүгэй олон жэлэй түүхэтэ байдалда үнгэржэ байна.

Бидэ һая совет нүхэдтэеэ совет болон монгол сэрэгүүдэй япон булимтарагшадые Халхын гол дээрэ илаһан түүхэтэ 45 жэлэй ойе хамта үргэнөөр һайндэрлэһэн байнабди. Энэ гайхамшаг илалтын аша туһаар МНР-ые булимтарха гэһэн япон милитаристнуудай стратегическэ хараа бодол буруу һүрэһэн, СССР-тэ эсэргүү булимтархы түсэб бута сохигдоһон зэргэтэй.

Оронии капиталис бэшэ хүгжэлтын замаар дабшаха генеральна шэглэлые баталһан МНРП-гэй III съездын болоһоор 60 жэлэй алдарта ойе монгол арад совет арадтай, хариин оронуудай өөрынгөө бүхы нүхэдүүдтэй хамта баяр баясхалангай оршон байдалда ноябрь һарада һайндэрлэхэнь. Энэл үедэ Монголой Арадай Республикын байгуулагдаһаар 60 жэлэй ой гүйсэхэ байна.

Эдэ бүхы үйлэ хэрэгүүд МНР-эй социализмда шата дамжан орохо эрхэ нүхэсэл байгуулһан 1921 оной арадай революциин үргэлжэлэл мүн.

Манай арадай ажабайдалда ушарһан гүнзэгы хубилалтануудай түүхэтэ ехэ удха шанар, шэнэ общество байгуулгада тэрэнэй туйлаһан амжалта болон туйлалтанууд мүнөө эли тодоор харагдана.

Феодализмһаа социализмда шэлжэн оролго, тэрэниие бодото социализмын гүрэн бололго хадаа МНР-тэ болоһон революционно хубилалтын гол үрэ дүн болоно гэжэ бидэ омогорхон мэдүүлхэ зэргэтэйбди. МНР-эй хүгжэлтын дүршэл болбол урдань гээгдэнги байһан арадуудай капитализмые алгад дамжан, социализмда шэлжэн орохо арга боломжо тухай марксистско-ленинскэ теориин тон зүб, бодотоор бэелүүлэгдэмээр байһые МНР-эй хүгжэлтын дүршэл баримталан харуулна.

Мүнөө Монгол орон хадаа энэ үеын олон һалбаритай экономикотой, һалбаран байгаа соёлтой, ажалшадай ажаһуудалай хүгжэнги байдалтай нэгэ жэгдэ хүгжэжэ байһан социалис гүрэн болоно.

Социализмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулгын дүүрэхы шатадахи социально-экономическа хүгжэлтын томо томо зорилгонууд мүнөө манда амжалтатайгаар шиидхэгдэжэ байна. Оронии индустриализациин замда оруулга улам гүнзэгырнэ. Промышленностиин һалбаринууд түргэнөөр хүгжэнэ. Тиихэдээ арадай ажахын үндэһэ һуури болохо түлишын-энергетическэ хүсые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ хэрэг хангагдана. Капитальна барилга үргэдхэгдэжэ байна.

Манай ороной промышленность ниитын валова продуктын 45 процентые, промышленность болон хүдөө ажахын бүхы продукциин дүрбэнэй гурбан хубиие, националь доходой гурбан хубиие үйлэдбэрилнэ.

Монгол ороной хүдөө ажахыда ехэ хубилалта болоһон байна. Хүдөө ажахын валовой продукциин үйлэдбэри 25 жэлэй туршада 2,5 дахин ехэ болоо. Мал ажал хүдөө ажахын гол һалбари байһан тула хүдөө ажахын продукциин дүрбэнэй гурбан хубиие үйлэдбэрилнэ.

МНРП болон арадай гүрэнэй саг үргэлжын оролдолгын ашаар ажалшадай материальна һуудал байдал һайжарна, соёлынь хүгжэнэ.

Һүүлэй хори гаран жэлнүүдэй туршада хүн зоной тоогой хоёр шахуу дахин олошороод байхада, ажалшадай бодото олзо дүрбэ дахин, ниитын хэрэглэлэй фондын хэмжээн зургаа шахуу дахин ехэ болоһон байна. Долоодохи табан жэлэй гурбан жэлэй туршада хүн бүхэндэ абажа харахада, бодото олзо 6 шахуу процент, ниитын хэрэглэмжэ 16 процент ургаһан байна.

Соёл, искусство, эрдэм наука, элүүрые хамгаалга, арадай гэгээрэл амжалтатайгаар хүгжэнэ. Орон дотор хэдэн арбаад театр болон ансамбльнууд, хэдэн зуугаад соёлой байшангууд ба клубууд хүдэлжэ байдаг. Уран һайханай самодеятельностиин 2 мянган коллективүүдтэ 300 мянга шахуу хүнүүд хабаадана. Мүнөө МНР-эй дүрбэдэхи хүн бүхэн һуража байдаг.

Уласхоорондын оршон тойрондо МНР-эй нэрэ хүндэ хэбэришэгүйгөөр ургажа байна. Мүнөө МНР хадаа дэлхэйн 93 гүрэнүүдтэй дипломатическа харилсаа холбоо байгуулһанхай. Тэрэшэлэн худалдаанай-экономическа болон соёлой холбоое 50 гаран оронуудтай эрхилнэ, уласхоорондын хэдэн арбаад эмхинүүдэй хүдэлмэридэ хабаадалсана.

(Түгэсхэлынь 3-дахи нюурта).

…СС-эй ЦК-гай …ЛИТБЮРОДО

…ЦК-гай Политбюрогой ээлжээтэ заседани бо… он хүрэтэрхи үедэ атомай элшэ хүсые хур… өр хүгжөөхэ нэмэлтэ хэмжээнүүд тухай асуу… а үзэбэ. СССР-эй Элшэ хүсэнэй программа… улан, электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилгые саа… элүүлхэ, түлишын-элшэ хүсэнэй тэнсүүрине һайжаруулха зорилготойгоор ядерна элшэ …лгые хурдан түргэнөөр хангаха гэһэн зорил… ЦК-гай ба СССР-эй Министрнүүдэй Сове… удалаар абаһан тогтоол дотор табигданхай. …энэй, тэрээнтэй холбоотой машина бүтээлгын …ые, технологическа түхеэрэлгэнүүдэй шэнэ …үүдые бариха, ашаглалгада оруулха болзо… …дхэхэ шухала гэжэ тогтоол дотор заагдана.

…элшэ хүсэнэй объектнүүдые материально-тех… …арнь хангалгые һайжаруулха, атомна станци… …алгын проект табилгын техническэ хэмжээе, …ам һайжаруулха, тэдэниие ашаглалгые гурим… …огдон табигдаһан түхеэрэлгэнүүдэй хүдэлмэ… …айдамтай, аюулгүйе сахилгые дээшэлүүлхэ, … болон энерго-барилгашадай дүршэл шада… …хэжэлтэдые бэлдэхэ талаар хойшолуулашагүй …ээнүүдые СССР-эй Госплан, СССР-эй Госснаб, …шэ хүсэнэй министерство, бусад министерст… …н албан зургаанууд абаха ёһотой.

…элшэ хүсые амжалтатайгаар хүгжөөхэ гээшэ …ын ашаг үрые саашаданъ дээшэлүүлхэ үндэ… асуудалнуудай нэгэниинь болоно гэжэ КПСС… Политбюро онсолон тэмдэглээ.

…анцинуудые, элшэ хүсэнэй машина бүтээл… …иятинуудые барилгын ябасын, тогтуурита́й …а коллективүүдые бүридүүлгын, тэдэнэртэ …ально-ажаһуудалай эрхэ байдал байгуулгын …арин нягта хиналта тогтоохыень союзна рес… …ай Компартинуудай ЦК-нуудта, партиин край… …он обкомуудта, союзна ба автономито респуб… Министрнүүдэй Соведүүдтэ, арадай депута… …едүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдтэ, министер… …албан зургаанудта даалгагдаба.

…Социалис революциин 40 жэлэй ойе һайн… хабаадаһан КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой …-гай секретарь М. С. Горбачев түрүүтэй Со… …но-правительственнэ делегациин хүдэлмэриин ЦК-гай Политбюро хаража үзөөд, һайшааһан …ет армиин шиидхэхы туһаламжаар, Болгариин партиин хүтэлбэри доро бүгэдэ арадай зэбсэгтэ …һэнэй ашаар Болгарида Социалис революци… …ой хүгжэлтэдэ шэнэ үе саг нээгээ.

…н ажалшадай зохёон байгуулхы ажалай ашаар …турша соо социалис байгуулалтадаа НРБ ехэ …ые туйлаһан байна. Советскэ Союзай үнэн …һаламжа, манай партинуудай, гүрэнүүдэй хоо… …ли бүхы харилсаае хүгжөөлгэ энэ талаар ехэ …лбэ.

…эдэ СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай дээдэ тушаалта …эгшэдэй хабаадалгатайгаар үнгэргэгдэһэн Эко… …зүблөөнэй шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр удаа… …жэлдэ, 2000 он хүрэтэр СССР-эй ба НРБ-гэй Экономическа, эрдэм-техникын харилсаанай …орой, комплексно программа зохёогдоод, бэе… байна.

…ондын ехэ ехэ асуудалнуудаар хоёр ороной ха… …й ниитэ нэгэ байһые, США болон НАТО-гай …нэй союзнигуудай дай жүрөөдэһэн хараа шэг… …дүнгүүд болохо сэрэгэй аюултай эрид шууд …тэдэнэй шиидэнхэй байһые Болгариин хүтэл… …эй совет делегациин уулзалганууд гэршэлэн

…Гүйсэдхэхэ комитедэй 111-дэхи заседани дээрэ …түлөөлэгшын хабаадаһан тухай асуудалые ЦК-… …бюро хаража үзөөд, энэ асуудалаар оруулагда… …алнуудыень һайшаагаа.

…т болон уласхоорондын байдалай бусад зарим …үд заседани дээрэ мүн лэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, …ра зохихо шиидхэбэринүүд абтаба.

…БЛӨӨН БОЛОНО

…ААТАР. (ТАСС). …үрэнүүдэй ба со… …а шэглэлээр хүг… …хэдэн оронуудай …нно агентствэ… …ынэй агентствэнүү… …рилэгшэдэй ээлжээ… …эндэ болобо.

…социализмын туй… …социалис байгуу… …у байһые харуул… …с хани нэгэдэлтэ …эб найрамдалта бү… …йн гадаадын поли… …эрүүлхэ, гитлеров… …ба япон милита… …ина бута сохижо, Илалтын 40 жэ… …элдэлгые үргэнөөр …оциалис оронуудта империалис ном… байлдаае үүд… …эннуудта шанга ха… …о үгэхэ талаар аха …эенүүдэй холбоо, …арилсан ажаллал… …нь гүнзэгырүүлгын, …онголгын гол асуудалнуудые 15 ороной 24 агентствын түлөөлэгшэд зүбшэн хэлсэһэн байна.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненкын, бусад социалис оронуудай хүтэлбэрилэгшэдэй хэлэһэн үгэнүүд дотор найруулагданхай, гадаадын политическэ үүсхэлнүүдые үргэнөөр ойлгуулан нэбтэрүүлгэдэ, сэрэгэй булюу хүсэтэй болохо, уласхоорондын түгшүүрилые улам шахардуу шанга болгохо талаар шэглүүлэгдэһэн США-гай ээрхэн зонхилолгын ябуулгануудые, балмад түримхэй, дай жүрөөдэһэн гадаадын политическэ хараа шэглэлые элишэлэлгэдэ онсо анхарал хандуулагдана.

МНРП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ж. Батмунх агентствэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзаба.

…ВЫСТАВКЭ …НЭЭГДЭБЭ

…й АССР-тэ МНР-… …дые үнгэргэлгын …хэмжээ ябуулга… …эн болохо «Соци… …л орон» гэһэн …выставкэ үсэгэл… …Үдэдэ Ц. С. Сам… …хэмжээтэ уран зу… …айн байшан соо …хүндэтэ айлшад— …ЦК-гай Полит… …эшүүн, МНРП-гэй …кретарь, Монгол-… …н барисаанай бүл… …эй соведэй түрүү… Гомбожав, МНР-эй …үдэй Соведэй Ту… …н орлогшо, МНР-… …министр, Монгол-… …н барисаанай бүлгэ… …соведэй түрүүлэг… …огшо Д. Цэвэгмид, …ЦК-гай үзэл сур… …агые даагшын ор… …Д. Цахилгаан, МНР-… …ураашадай холбоо… …ениин түрүүлэгшэ …м, ажалай түрүү… …байгаа.

… Буряадай обко… …эхи секретарь А. М. …КПСС-эй Буряадай …хоёрдохи секретарь …Бабашеев, Буряадай …Верховно Соведэй …эй Түрүүлэгшэ …Семенов, Буряадай …Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Б. Саганов, КПСС-эй обкомой секретарьнар А. А. Бадиев, Л. В. Потапов, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо С. Н. Булдаев, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо С. В. Ангапов болон партийна, совет организацинуудай бусад хүтэлбэрилэгшэд, олониитын түлөөлэгшэд, хүдэлмэришэд, алба хаагшад выставкэ нээхэ үедэ байгаа.

МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, соёлой министр нүхэр Д. Цэвэгмид выставкэ нээхын урда тээ дэлгэрэнгы үгэ хэлэжэ, социалис байгуулалтадаа монгол арадай туйлаһан амжалтанууд тухай хөөрэжэ үгэбэ.

КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр А. А. Бадиев харюугай үгэ хэлэжэ, айлшаар ерэһэн анда нүхэдөө сугларгашадай зүгһөө халуунаар амаршалба.

КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь А. М. Беляков, МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, МНРП-гэй ЦК-гай секретарь Д. Гомбожав гэгшэд выставкын үүдэндэ уяатай байһан улаан лентые хайшалжа, эндэ суглараһан хүн зониие орохыень уриба.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ЗАЛУУШУУЛАЙ ЭДЭБХИ БАДАРУУЛХА

Манай парти залуу үетэнние хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ саг үргэлжын анхарал хандуулжа байдаг гээшэ. Комсомолые партийна талаар хүтэлбэрилгые һайжаруулха тухай КПСС-эй ЦК-гай һүүлшын тогтоол энээниие үшөө дахин гэршэлнэ.

Манай колхозой партийна организаци энэ тогтоолые хүтэлбэри болгожо, комсомолой организацинн хүдэлмэрине һайжаруулха талаар бэелүүлхэ ёһотой программа болгоһон байна. Ямаршье ажалша коллективые абажа харахада тэндэ залуушуул байдаг гээшэ. Эдэмнай һаяхан һургуулияа дүүргэһэн хүбүүд, басагад ха юм. Тиимэһээ манай колхозой правлени болон партийна организаци тэдэндэ ехэ анхарал хандуулдаг гэшэ. Нэн түрүүн ажалай дуршэл олгохо, эдэбхитэй коммунизм байгуулагшад болохоор хүмүүжүүлхэ гэшэ шухала гэжэ тоолоно. Эдэнэй партиин XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ, оронойнгоо Эдеэ хоолой программые дүүргэхэ хүнүүд ха юм.

Манай колхоздо бүхыдөө 450 хүн ажаллаадаг юм. Тэдэнэй 200 гаранииинь 30 наһа гүйсөөдүй зон. Тэдэнэй 92-ынь комсомолшууд. Эдэмнэй механизаторнуудаар болон малшадаар ажаллана. Гадна тэдэнэй дунда барилгашадшье байха. Залуу мэргэжэлтэд олон. Юрэдөө, колхозоймнай ерээдүй залуушуулайл гарта гэшэ. Тиимэһээ колхозой правлени, партбюро колхозой организацин хүдэлмэридэ тон ехэ анхарал хандуулна. Тэдэниие худөөгэй ажалшадай мэргэжэлдэ дуратайгаар хүмүүжүүлхэ оролдоно гэшэбди. Тэдэнэр эхэ, эсэгэнэрийнгээ хэжэ ябаһан һайн ажалыень залгуулагшад, саашадань үргэлжэлүүлхэ зонууд ха юм.

Комсомолой ажал эдэбхижүүлхын түлөө бидэ залуу коммунист С. Н. Ивановые ВЛКСМ-эй комитедэй секретаряар һунгаа һэмди. Энэ манай хүдэлмэридэ харюусалга ехэтэйгээр хандадаг хүн юм. Комсомолой комитедэй хүдэлмэриин түсэб партбюрогой заседани дээрэ зүбшэгдэдэг юм. Тиихэдэ комсомолой секретарь хэзээ хүдэлмэри тухайгаа партийна суглаан болон партбюрогой заседани дээрэ тоосодог. Комсомолой суглаанай болохо бүри өөрөө гү, али партбюрогой гэшүүн заатагүй байдаг гэшэбди. Тиигэжэ комсомолшуудай оруулһан һанамжа, дурадхал согсолжо, колхозой правлениин заседани дээрэ зүбшэдэг заншалтайбди. Юрэдөө, комсомолшуудай болон залуушуулай һаадгүйгөөр, үндэр бүтээсэтэйгээр ажаллаха эрхэ байдал тогтоохын тула оролдонобди. Мүн баһа тэдэнэй сүлөө сагаа аша үрэтэйгөөр үнгэргэхэ хэрэгтэ анхарагдана.

Залуушуулые нютагтань үлээхын тула тэдэниие гэр байраар хангаха хэрэгтэй. Илангаяа наһа гэрлэһэн залуушуулда шадаал һаа түргэн гэр үгэхые оролдонобди. Гансашье гэр бэшэ, харин залуушуулда шэнэ техникэ үгэдэгди. Залуу механизаторта шэнэ трактор үгэхэдэ мүртэй, тэрээнтээ носолдожо заабари бардаг байна. Һүүлэй һүүлдэ урмань хухархаша. Гадна үбэлэй үедэ механизаторнуудай курс нээгдэжэ, залуушуул һуража байнабди. Иимэ курс дүүргээд, залуушуулнь хүндэтэй механизатор ударидадаг. Олон залуушуулые худөө ажахын институт болон техникумдэ һурахаһаа эльгээнэбди. Тэдэнэй стипенди колхоз түлэдэг юм.

Байгша ондо соёлойнгоо байшан зохабарилхамнай. Эндэмнай тусхай мэргэжэлтэд хүдэлдэг. Бүхы хэрэгтэй түхеэрэлгэ, аппаратура болон хүгжэмэй инструмент гэхэ мэтэ худалдажа абтанхай. Залуушуулнай эдэ инструмент дээрэ наадажа, өөһэдөө ансамбль байгуулаа. Тус байшангай дэргэдэ уран һайханай кружогууд эмхидхэгдэнхэй. Тэрэндэ 80 гаран комсомолшууд болон залуушуул хабаадана. Тэдэнэй дунда уран бэлигтэй, ёһотойл артистнар гэхэдэ залуушуул олон. Концерт, наада зохёолнууд үзүүлжэ, тэдэнэй уран зохёолшодой зүжэгүүдые табидаг байха юм. Илалтын 40 жэлэй ойдо зорюулагдаха район дотор үнгэргэгдэһэн харалгада, манай уран һайханай бүлэгөөрхид шалгаржа, илаһан байна.

Манай колхоздо эхэ эсэгынгээ хэжэ ябаһан ажалыень залгуулагшад һайн һайхан заншал бии. Жэшээлхэдэ, Алексей Николаевич Варфоломеев бүхы наһаараа тракторта хүдэлһэн юм. Тиигээд энэ мэргэжэлдэ хүбүүдээ һургаһан байна. Мүнөө тэрэнэй хүбүүд Владимир, Павел, Валерий гэгшэд колхоз соогоо хүндэтэй механизаторнууд юм. Тиихэдэ адуушан Влас Егорович Бурдуковскиин хүбүүд, комсомолшууд Иван, Николай, Александр гэгшэд баһал моридые харуулаха, үүлтэр мори үсхэхэ мэргэжэлээр һургаһан байна. Мүнөө тэдэнэр мори уралдаагаар тусхай команда байгуулаа. Иигэжэ тэдэ колхозоо республикын соо ипподромой филиал болгожо мори һорилдог һургуули нээхэ һанаатай.

Колхоздомнай комсомол-залуушуулай бригада, звенонууд олон. Звено бүхэн социалис уялгануудые абажа, мүрысөө бодотоор дэлгэрүүлдэг. Мүнөөшье үедэ долоон комсомолшууд витаминтай ногоонoй гурил бэлдэнэ. Энэ звеногойхид хэдэн удаа район соогоо илажа гараа. Мүн республика доторшье дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлһэн байха. Залуу коммунист Л. В. Шамаринай ударидадаг комсомол-залуушуулай бригада һүүлшын мэдээгээр эгээн ехэ үоһэ бэлдээд байна.

Колхозой правлени, партбюро залуушуулда ажаллаха эрхэ байдал тогтоохо асуудалда онсо анхарал хандуулна. Гэр бүлэ болоһон залуу айлда гэр үгэхэһөө гадна тугаллаха үнеэ, поршоонхо үгэдэг гээшэбди. Аха дүүнэрые бэе бэедэнь дүтэ байлгахые оролдонобди. Иигэжэ залуушуулда анхаржа, тэдэнэй захяа дүүргэжэ, ажаллаха зохид байдал тогтоодог дээрэһээ манай колхоздо хүнүүд дуталдадаггүй.

Эдэ бүгэдэ худөө ажахын продукци гүрэндэ худалдаха түсэб дүүргэхэ хэрэгтэ ехэтэ нүлөөлөө гээшэ. Колхознай арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбан жэлэй түсэбые амжалтатайгаар бэелүүлээ. Гүрэндэ һү худалдаха түсэб 115 процент, мяха—117, ноохо 107 процент дүүргэгдээ. Эцэ табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэйшье даабари баһал һайнаар бэелүүлэгдэжэ байна. 1983 — 1984 онуудай үбэлжэлгын дүнгөөр манай колхоз КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа һэн.

Гэхэтэй хамта, бүхы юумэмнай һайн, дутуу дунданууд үгы гэжэ хэлэхын аргагүй. Жэшээлхэдэ, подрядна организацийн муугаар хүдэлдэг дээрэһээ гурбан жэлэй туршада залуушуулай гэртэ халуун уһа дамжуулха сорогонуудые хэжэ шаданагүйбди. Бидэ өөһэдынгөө хүсөөр котельнэ баряабди. Эдэл сорогонуудые хүйтэн болотор хабсаргажархёо һаа һайн һэн. Теэд энэ организацимнай хэзээ дүүргэхэ юм, мэдэгдэнэгүй. Мүнөө энэ шэнэ үйлсымнай газар сүм малтагдашанхай, трактор машинаар ябахын аргагүй.

Колхозой правлени, партийна организаци комсомолой хүдэлмэри хүтэлбэрилгые бүри һайжаруулжа, залуушуулай эдэбхи үүсхэл саашадань бадаруулхые оролдохо байна.

А. КАЛАШНИКОВ,
Мухар-Шэбэрэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ, СССР-эй Верховно Соведэй депутат.

МҮРЫСӨӨНЭЙ ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

АЖАЛААР ОЛДОҺОН АЛДАР СЭНТЭЙ

Энэ хүнэй ендэр дээрэ гарахатайнь сасуу, үргэн ута зал соо гансата шаг шуулагүй, абяа шэмээгүй болошобо. Энэ ушараар юм гү, али үгышье һаа бага зэргэ тэбдэһэндээ гү, тэрэмнай ойро зуура орой абяагүй байтараа, удангүй налгай зохидхоноор, нам гэжэ хөөрэжэ эхилбэ. Адаглан шагнахада, тон зүйтэй зүбшэл заабари үгэнэ, ажабайдалайнгаа жэшээ дээрэһээ угаа һонирхолтой баримтануудые дурдажа, олоной анхарал хандуулна.

— Минии ажал хээд, бэе амархан ябахада болохо юм бэзэ, — гээд тобшолхо зуураа, — ажал хүдэлмэреэ бүри һонирхолтой, шанартай болгохын түлөө оролдохо ёһотойбди. Тиигэжэ залуушуулые ажалда дүршүүлхэдэ, хэзээдэшье харюутай байха. Энээн тушаа илангаяа бидэ — һурган хүмүүжүүлэгшэд саг үргэлжэ бодомжолжо, һанажа ябаха зэргэтэйбди...

Иигэжэ тоб гэмэ тобшоор, тодорхойгоор уряалжа байгаашамнай жинирэй коммунист нүхэр Шестаков гэшэ. Үшөө май һарада болоһон һурган хүмүүжүүлэгшэдэй республиканска хоёрдохи слёдто хабаадахадаа, тэрэнэй хэлэһэн удха түгэс үгэнүүд эдэ мүрэнүүдые зураглажа һуухадамни элихэнээр һанагдаад хёо юм. Хожомынь даа нилээдгүй сагай үнгэрһэн хойно Георгий Петровичтай уулзажа хөөрэлдэхэдэмнай, ажалай дүй дүршэлөөр баян мэргэжэлтэ гэжэ ойлгогдоо һэн. Энэмнай Улаан-Үдын гэр байрын комбинадта хүдэлжэ эхилһээр хорин гаран жэл болоо.

Энэ үе соо үргэлжэ бэлиг шадабаряа мүлижэ, дээдэ гарай мэргэжэлтэ болотоо ургаа. Ушарынь, барилга дээрэ тэрэнэй мэдэхэ шадахагүй ажал гэжэ үгы, ямаршье даалгабариин үгтэбэл, эрхим шанартайгаар дүүргэдэг габьяатай. Тиимэл хадань ажалша нүхэдынь — үбгэн, залуугүй булта хүндэлдэг, ажабайдалдань зол жаргал хүсэжэ байдаг. Зүгөөр, эдэ бүгэдөөрөө досоогоо омогорхон баярлажа байдагшье һаа, зоной дунда һайрхажа, үлүү үгэ хэлэжэ ябадаггүй, сэбэр сэхэ, түбшэн даруу зантай хүн даа Георгий Петрович. Энэ талаар, һайн һайханииень тоолобол, арбан хургаа дарахадатнай хүрэхэгүй ха. Түбхын түрүүн, үсэд нэтэрүү, юумэн бүхэндэ шанга эрилтэтэйгээр хандадаг, шүүмжэлхы ёһоор шэнжэлэн харадаг ёһо гуримтай. Тиигээдшье, ямар нэгэн асуудалай гарахада, өөрөө холо саагуур бодомжолон үзэжэ, гол һудалыень оложол хэлэһэн байдаг. Хубилжа, худхажа огто байдаггүй, хүдэлжэл эхилбэл, эсэстэнь хүргөөгүйдөө, ойро зуурашье һанаа амархан һуудаггүй заншалтай. Энэ талаар ажалша нүхэдынь хүсэд һайн мэдэнэл ёһотой, дэмы магтадаггүй юм бэзэ. Тэдэнэй нэгэн, ажалай ветеран Октябриин революциин орденто Георгий Иосифович Песков иигэжэ хэлэнэ:

— Нүхэр Шестаковтал адляар бултадаа хүдэлбэл, юумэнэй хойно орохогүй һэмди. Һэшхэл сэбэр, ажалша бэрхэ хүн, ехэ урагшаал һанаатай даа... Гансал урдахи ажалаа хараад ябадаггүй, харин нийтын хэрэгэй түлөө оролдодог, үйлэдбэриингөө хойноһоо ходол һанаагаа зобожо ябадаг.

— Георгий Петрович хамаг асуудалда хабаададаг, хододоол зүб руунь, хойшо урагшагүй хэлэһэн байдаг. Манай комбинадайхид ехэтэ хүндэлдэг, ходо зүбшэл заабарии, хүсэлдүүлхые оролдодог, — гэжэ штукатурщик-шэрдэгшэ Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат Галина Лаврентьевна Баталова батална.

— Өө, юу хэлэбэт, ямаршье арсалта байхагүй. Нүхэр Шестаков эдэбхи үүсхэл ехэтэй, холын бодолтой коммунист гэшэ. Үндэр бүтээсэтэ ажалай үльгэр жэшээ харуулхатаяа хамта коллективэйнгээ хүдэлмэрине улам нарижуулан һайжаруулха талаар үнэтэй дурадхалнуудые оруулжал байдаг, — гээд бетонщик Леонид Будаевич Очиров магтана.

Иимэрхүү һайн һайхан үгэнүүдые дурдаха болоо һаа, олон ааб даа. Эдэ бүгэдэн тухай шагнажа һуухадаа, хэжэ байһан ажал хэрэгээ гүйсэд мэдэхэ, ёһотой эзэн, урагшаа һанаатай хүн тухай зугаа гарана гэжэ абаһаар лэ тухайлагдаа һэн. Үнэндөө тиимэшье юм. Ушарынь Георгий Петрович ажалай журам ба эмхидхэл һайжаруулха, хүдэлмэришэн бүхэнэй мэргэжэл шадабари дээшэлүүлхэ тушаа шанга эрилтэ табидаг тула өөрөө энэ талаараа жэшээ харуулдаг юм. Тиихэдээшье олонхи асуудалнуудые коллективтээ суг хамта шиидхэдэг, барилгашан бүхэнэй һанамжа дурадхалнуудые шэнжэлжэ, гол һудалыень бажуужал хэлэһэн байдаг. Тиимэһээ тэрэнэй үгэдэ партийна комитедэй гэшүүд, хүтэлбэрилхы тушаалтад ехэл бодомжотойгоор хандажа, олонхи ушарта дэмжэдэг лэ гээшэ. Зүгөөр, нүхэр Шестаков энээгээрнь омогорхожо, «сээжээ сохижо» ябадаггүй, дарууханаар лэ урдахи уялгаяа бэелүүлжэл мэдэдэг хүн шуу.

— Ажал дээрэ элдэб асуудалнууд гаражал байна ха юм, — гээд Георгий Петрович хөөрэнэ. — Бултыень нэгэ доро шиидхэхын аргагүй, ушар иимэһээ гол һудалыень тудажал хүдэлхэ, оролдохо ёһотойбди. Мүнөөдөө барилга дээрэ даншье олон газар таража хүдэлнэбди. Эд хэрэгсэл, мүнгэн, үлүү зоори үригдэнэ. Энэ асуудалаар хөөрэлдэһөөр үнинэйбди, юрэдөө, эрид хубилалта үшөө болоногүй. Яахабши, хамаг юумэн һанаһан соо бүтэнэгүй. Теэд, зүб лэ ажаглалта ха юм, энээн тушаа урданшье табиһан байна. Тэрэ нэгэтэ КПСС-эй обкомой пленум дээрэшье үгэ хэлэхэдээ, энэ асуудалай гүн ехэ удха шанартайе онсолон тэмдэглээ һэн. Эндэ мүн лэ үнэн сэхэ коммунист хүнэй шэнжэ шанар элихэнээр харагдаа бшуу.

...Халаанай хүдэлмэри түлэг дундаа яба Хүн бүхэн доро тай, эрьежэ хар лөөгүй хэбэртэй. байбашье, тэдэнэ нэгэл хүн илгара Тэрэнэй дороһоо һаргама галта ош задаран хурсаа халуун сагай ха ниие гэршэлнэ. гайтайхан лэ зори гөө мэргэжэлые далһан хүн гэж һэн. Үнэндөө ти гаа. Энэмнай м суута электро-гап оргий Петрович өөрөө гэшэ. О нарин мэргэжэлт нөөдэрэйнь даал харюусалгатай, т дань толгойгоо аргагүй, ажалда хай харагдаба ха хүн суутай, жар гүй яаха һэм. А доһон алдарай с шье мүнхэ, хаа ехэ сэнтэй.

Ив.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: таков.

Б. ГАДЬЯНОВ

Камчаткын загаһашад һүүлэй жэлнүүдтэ загаһа олзоборилхо түсэбүүдээ амжалтатайгаар дүүргэжэ, социалис мүрысөөндэ нэгэнтэ бэшэ түрүү һуури эзэлһэн байха. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын үдэрнүүдһээ эхилжэ, эндэхи загаһашад ехэ ба дунда хэмжээнэй морозильно траулернуудые ашаглан, түрэл эрьенүүдһээ нилээд холуур олзоборилго хэдэг болонхой юм. Тэрэнэйнгээ ашаар тон хоморой түрэлэй загаһа барижа, продукцинаа ассортиментые үргэдхөө гээшэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Иван Малякин» гэжэ морозильно траулерай матрос Виталий Третьяков загаһа илгажа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ЭНДЭ ГЭЭГДЭГШЭД БАЙХАГҮЙ

Энэ бэе бэеһээ һалашагүй хоёр нүхэдтэй Хандагатайн леспромхоздо золгоо һэм. Наһаараа зэргэлжэ һуудаг, гэр бүлэнүүдээрээ ажабайдалайнгаа зол жаргалые (зоболон, уйдхарыешье) тэн хахадаарнь хубаалдан ябаһан зон. Хоюулан хамта леспромхозой шпалануудые хюрөөдэлгын цехтэ хүдэлдэг. Нэгэ мэргэжэлтэй, нэгэ ажалтай, хоюулан бригадирнууд, өөр өөрын бригадатай, өөр өөрын түсэбтэй, өөр өөрын эрмэлзэлтэй. Хоюулан үгэ үсөөнтэй, түбшэн даруу хүнүүд (ёһотой ажалша зон ехэнхидээ тиимэ байдаг ха юм).

Георгий Вениаминович Мартынов Владимир Иванович Устюжанин хоёрой бригадануудай хоорондын мүрысөөн хэдыдэ эхилһыень тус леспромхозой бүхы албануудай соо тодорхойлон хэлэхэ хүн олдоогүй. Леспромхозой экономическа албанай бүхы дансануудые бодхоожо харабал, хэнэйнь хэдыдэ түрүүлһэн, хэнэйнь хэдыдэ ахигдаһан тухай мэдээн абтахал һэн бэзэ.

Хэды дахин хэниинь урдахойно гараһанаа хоёр бригадирнуудшье һайн мэдэдэг. Теэд тэрэ бидэндэ хэрэгтэй бэшэ. Энэ хоёр бригада леспромхозойнгоо коллектив соо эгээл эрхим хоёр бшуу. Гансашье леспромхоздоо бэшэ, мүн «Забайкаллес» нэгэдэл дотороо амжалтата ажалаараа суурхаһан байха.

Үнгэрэгшэ жэлдэ хоёр бригада өөһэдһөөнь дулдыдаагүй шалтагаанаар социалис мүрысөөнэй дүн согсолхо аргагүйдэгдөө. Жэлэй эхиһээ хоёр бригада жэгдэ һайнаар хүдэлжэ байгаа. Ажалынгшье урагшатай, мүрысөөнинишье эршэтэй һэн. Бэе бэеэ ахин, урда-хойноо оролсон ажаллахадаа, бригаданнуудай коллективүүдшье урматай, зоригтой, хоёр бригадирай хоорондоо мэеэрхэлдэн буляалдажа хөөрэлдэхэшье юумэн олон һэн.

Теэд... тэдэнэй ажал тухай тайлбарилан тогтохо хэрэгтэй ха.

— Шпалануудые бэлэдхэдэг бригадын бригадир гээшэ өөрынгөө коллективэй бүхы мэргэжэлтэдтэй тон адляар ажалладаг аад, тэрэл мүртөө бүхы ажалайнгаа «нарин утаһые» гартаа бариһан хүн байха ёһотой. Тэрэ хюрөөдэлгын рамын машинист, мүн хүтэлбэрилэгшэ ха юм,— гээд леспромхозой халаанай мастер Д. Ф. Портинцев хөөрөө һэн.— Бригадир гээшэ энэ ажал дээрэ сүлөөлэгдэһэн тушаал бэшэ, Ажалай үндэр бүтээсын, эдэбхи оролдолгын, мүн хэрэг ажалаа һайн мэдэһэнэй үльгэр жэшээ харуулжа, суг хамта хүдэлдэг нүхэдөө дахуулха бэлиг шадабаритай хүн эндэ хэрэгтэй. Жэшээ болгон В. И. Устюжаниние харае. Тэрэ нэгэ минуташье миин зогсохогүйе оролдодог, ажалай сагые ехэ гамнадаг.

Мастерай хэлээшэ зүб. Сагые алмаха хэрэгтэй. Шпалануудые хюрөөдэн бэлэдхэлгын технологи шэнжэлэн харабал тон юрын юм. 5,5 метр утатай модон түрүүн тэн хахадаараа тайрагдаад пилорамада оруулагдана. Тэндэ шпаланууд хюрөөдэгдэнэ. Пилорама нэгэл янзаар хүдэлдэг. Тэрэниие түргэдхэхыншье, удааруулхыншье аргагүй. Харин модоной ерэсые таһалгарлагүйгөөр хангажа боломоор. Бригада бүхэн халаан бүри 370 шпала гаргаха даабаритай. Теэд модон гээшэмнайшье бүдүүнтэй, наринтай байдаг бшуу. Нёдондо жэлдэ отолхо модоной үсөөрһэнһөө боложо ехэнхидээ нарин модон асарагдаһан байха юм. Тэрээнһээ уламжалан бригадануудай ажалгүйдэхэ ушар гараа. Ганса Г. В. Мартыновай бригадын хүн бүхэн энэл шалтагаанаар үнгэрэгшэ жэлдэ наяад час ажалайнгаа сагые һамшааһан байна. Тиихэдэ шпалануудые хюрөөдэлгэ дээрэ ганса В. И. Устюжанинай бригадые үлөөгөөд, Г . В. Мартыновай бригадые ондоо ажалда табиха гэһэн шиидхэбэри леспромхозой дирекци абаа һэн. Тэрээнһээ уламжалан хоёр бригадын хоорондын социалис мүрысөөнэй дүн согсолхо аргагүйдэгдөө. Гэбэшье өөрынгөө ажал дээрэ үлэһэн Б. И. Устюжанинай бригадынхид нэрэтэй солотойгоор хүдэлжэ, 81753-най орондо 88825 шпала хюрөөдэжэ амжаа.

Мүнөө жэлдэ эдэ хоёр бригада томодхогдожо, тус бүридөө 26 хүнтэй болоо. Нэгэ нарядаар хүдэлхэ гуримда ороо. Урдынхи мэтээр хоорондоо социалис мүрысөөнэй хэлсээ баталанхай. Байгша оной социалис мүрысөөнэй хэлсэ бихадаа, хоёр өөрынгөө бри энэ жэлдэ 1 хюрөөдэхэ уял ган шпалаар ү жэ үгэеэ үгэһ үгэдөө хүрэх этигэмээр. Али эдэбхитэй, оро нүүдһээ, эрхим һээ бүридхэгд лэн хэлэбэл, новай бригада тапов, П. К. З Потапова, И. харин В. И. бригадада О. Ф. А. Борозди насьева, И. К. мэтэ дүршэлтэ мэришэд үнд ажалай үльгэр лан өөр өөрын вэй амжалтые

— Эдэ хоёр наа амар хүн үргэлжэ халаа ажалай һүүлэ дай ажалай руулһан сам хүдэлмэришэд «тоосолдон» б — гэжэ хала З. С. Лобанова

— Жэлэй тү квартална хоёр хойноо оролсо бадахи квартал дай дүнгүүдээр В. И. Устюжан түрүүлхэнь ха.

Нүхэр ёһоно циалис мүрысө һөөр. Эндэ ди хагүй. Юуб гэ сэл хамтын а тада зорюулагд

АЖАЛША ХҮН ТУХАЙ АНХАРАЛ ОРОЛДОЛГО

Совет ажалшадай һуудал байдалые бүхы талаар һайжаруулха гээшэ партиин экономическа ба социальна политикын зорилго мүн. Ороной эгээл олониитын эмхи болохо профсоюзууд тэрэниие бэелүүлгэдэ шухала үүргэ дүүргэдэг. Совет хүдэлмэришэдэй ажалай эрхэ байдалые, һуудал байдалые ба амаралтые һайжаруулха талаар профсоюзай эдэбхитэдэй ябуулдаг хүдэлмэри тухай ТАСС-ай корреспондентнүүд мэдээсэнэ.

ГАР АЖАЛ БАГА БОЛОО

Конфетэ саарһаар орёохо гээшэ бараг шэнгеэр һанагдахал даа. Харин 50 мянган конфетэ орёохо гээ һаа, ямар бэ? Москвагай «Рот-фронт» гэжэ кондитерска нэгэдэлэй конфетэ орёолгын участогай хүдэлмэрилэгшэ бүхэнэй үдэрэйнь нормо иимэ байгаа юм. Мүнөө энэ хүдэлмэри оньһожоруулагдаа.

Урдань энэ участок предприятиин эгээл хүшэр участогуудай нэгэниинь гэжэ тоологдодог һэн, Энэ хүдэлмэриие оньһожоруулжа болохогүй гээшэ гү? Энэ асуудалые бодожо үзэхыень уралан нарижуулагшадай бүлэгтэ профсоюзай комитет дурадхаа һэн. Тэдэнэрнь зохихо конвейер зохёожо бүтээгээд, тэрэнь участок дээрэ амжалтатайгаар нэбтэрүүлэгдээ юм.

Гадна бусадшье участогуудай хүдэлмэриие хүнгэдхэхэ талаар уралан нарижуулагшад туһалһан байна. «Гар ба бар хүсөөр хэгдэдэг ажал шадаал һаа ехээр хороохын түлөө» харалга-конкурсын дүнгүүдээр тэдэнэй ажал ябуулгань СССР-эй Эдеэ хоолой министерствын болон профсоюзай Центральна комитедэй президиумэй грамотаар ба шангаар тэмдэглэгдээ.

ЦЕХТЭЙ ЗЭРГЭЛЭЭД

Профсоюзай эмхиин үүсхэлээр байгуулагдаһан соёлой-ажаһуудалай комплекс Мордвагай Ельниковскэ карьероуправлениин хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай ба амаралтын эрхэ байдалые һайжаруулха арга олгоо.

Болбосоруулгын цехүүд болон уурхайнуудтай зэргэлээд библиотекэ, магазин, ажаһуудалай байшангай филиал нээгдээ юм. Харин тусгаар түхеэрэгдэһэн спортивна талмайхануудаар дээрэ хүдэлмэриин забһарлалгын үедэ тэдэнэр үйлэдбэриин гимнастика хэдэг байна.

Соёлой-ажаһуудалай комплексын болзорһоо урид нээгдэһэниинь һайшаалтай.

ЭЛҮҮРЖҮҮЛГЫН ЭМХИ —ШЭНЭ НЮТАГТА

Шэнэ газарай «Чеховский» гэжэ совхозой ажалшад агрогородогһоо гарангүйгөөр, курортдол адли, амарха аргатай болоо юм. Ажахын социальна хүгжэлтын түсэбөөр баригдаһан санатори-профилактори түрүүшын пациентнүүдые хүлеэн абаба.

Профсоюзай эдэбхитэд совхозой һуурин тосхонуудаар анкетэ үнгэргэһэн байгаа. Санатори бариха хэрэгтэй гээд таряашад ба малшадай олонхинь һанамжаяа хэлээ һэн. Совхозой социальна хүгжэлтын түсэбые табиха үедэ тэдэнэй дурадхалнууд анхаралда абтаа. Элүүржүүлгын эмхи барихын тула үзэсхэлэн һайхан газар шэлэгдээ. Тус барилгые бодхоолго онсо шухала хэрэг болоо бэлэй.

Мүнөө медицинскэ кабинедүүд, аргалалгын физкультурын зал, спортивна талмайхан таряашад ба малшадта туһаламжаяа дурадхадаг болонхой.

ГЭР БҮЛЭӨРӨӨ АМАРНА

Ивановска областиин бүд нэхэлгын предприятинуудай коллективүүд шэнээр табигдаһан графигаар амаралтада гарадаг байна.

Гол түлэб зунай һаранууудта бүд нэхэгшэдэй бүхы халаанаараа амаралтада гарадаг байхаар профсоюзай эдэбхитэд график табидаг болонхой. Ажалшадай гэр бүлөөрөө амаралгые һайжаруулха ба үргэдхэхэ талаар шэглүүлэгдэһэн хэмжээ ябуулганууд фабрика болон комбинадуудай хамтын договорнуудта оруулагдаа юм. Санаторинууд-профилакторинуудай, нютагай амаралтын байшангуудай, аяншалгын түбүүдэй олонхинь шэнээр түхеэрэгдэнхэй.

(ТАСС-ай корр).

ШАЛГАЛТА ЮУ ХАРУУЛААБ?

ХОНИДЫЕ ҮРЭЖҮҮЛГЭДЭ ХАРЮУСАЛГАТАЙГА

Үнгэрэгшэ жэлэй туршада Хорин районой хонишод зуун эхэ хонин бүриһөө оройдоол жаран хурьга абаа һэн. Илангаяа Анаагай, Хүлэй, Хасууртайн совхозуудта үсөөн хурьгад түлжүүлэгдээ. Район дотор зуутан-хонишодой тоошье үсөөрөө. Бэрхэ хонишодойнгоо алдар солоор Анаагай, Үдын совхозууд район болон түрэл республика дотороо суурхагшад бэлэй. Үнгэрэгшэ жэлэй дүнгүүдые районой ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд шүүмжэлэн хаража үзээд байхадаа, дайралдаһан дутуу дунданuудые яажа усадхаха талаар эрид шууд хэмжээнүүдые абаһан, илангаяа техник-үрэжүүлэгшэдэй бэлэдхэлые нарижуулан һайжаруулха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулаа бэлэй. Районой ажахынуудай хонишодой дунда бэрхэ техник-үрэжүүлэгшэд олон юм. Тэдэнэй тоодо Үдын совхозһоо Галина Цыреновна Бимбаева тухай онсолон тэмдэглэмээр. Тэрэ нүхэртэеэ сугтаа нэгэ отара дээрэ хонишоноор хүдэлдэг. Суута хонишод Бимбаевтан жэл бүхэндэ 100 эхэ хонин бүриһөө дунда зэргээр 120—125 хурьгадые абана. Тэдэнэй ехэ шэгнүүртэйгээр эхэһээнь һалгаана. Мүн ноохо хайшалжа абаха түсэбөө ходо үлүүлэн дүүргэнэ. Энэ бригадын гэшүүд хонидоо 20—25 үдэрэй туршада һайн шанартайгаар ороондо оруулна. Тиин хурьгадын хараалагдаһан болзортоо түрэжэ, нэгэ жэгдэхэн шэгнүүртэйгээр түлжүүлэгдэн томо болгогдоно.

Энэ удаа шалгалта хэхэдээ, ажалай үдэрэй һаял эхилжэ байха үеэр Анаагай совхоз хүрэжэ ерэбэбди. Хамагай түрүүндэ совхозой ахамад зоотехник Ринчин Галсанович Галсановтай уулзажа, ажал хэрэгээрнь һонирхон хөөрэлдэбэбди.

— Манай совхозой эхэ хонидой тоо толгой түсэбэй ёһоор 11.800 байха аад, мүнөө дээрээ арайл гэжэ 10171 болобо. Тиин түсэбтэ даабаримнай дүүргэгдэнгүй үлэхэнь гээшэ. Гэбэшье эдэ хонидоо хараалагдаһан хаһа соонь һайн шанартайгаар ороондо оруулха хүдэлмэри ябуулагдажа байна. Эхэ хонидой 17 отаратайбди. Тэдэнэймнай 14-дэнь техник-үрэжүүлэгшэдээр хонишод өөһэдөө хүдэлнэ, бэшэндэнь совхозоймнай зооветеринарна хүдэлмэрилэгшэд үрэжүүлхэ юм,— гээд Ринчин Галсанович хургаа даран тоолоно.

Энэ жэлдэ тус ажахы дотор хонишодой кадрнуудые шэлэн табиха асуудалда горитойхон анхарал совхозой дирекци болон парткомой талаһаа хандуулагдаһан байна. Гэбэшье хони үсхэбэрилхэ хэрэгтэнь үсөөн бэшэ дутуу дутуу дунданууд дайралдана. Эхэ хонидынь хараалагдаһан түсэбһөө 729 толгойгоор дуталдаба. Энэнь тус ажахыда хони үсхэбэрилгын хүдэлмэриин үшөөл муугаар ябуулагдажа байһание гэршэлһэн жэшээ болoжо үгэнэ ха юм.

Совхозой хоёрдохи отделениин түб Ониноборск һууринһаа холо бэшэ газарта оршодог ахалагша хонишон Виктор Иванович Дриевскиин отара хүрэжэ ерэхэдэмнай, хонидынь үни бэлшээридээ гаранхай. Ороондо оруулагдаха 30 гаран эхэ хонид амяараа хэшаа соо искусственна аргаар ороондо оруулгын пунктын дэргэдэ хаалгаатай байгаа бэлэй.

Машинын зогсоходо, гэрэй эзэн эхэнэр эндэ техник-үрэжүүлэгшээр хүдэлдэг Любовь Ивановна хэрэлсы дээрэһээ буужа, бидэнтэй мэндэ амараа хэлсээд, ажал хэрэгтэйгээ танилсуулба.

Пункт соонь ариг сэбар, һаруул, шииг нойтогүй. Сагаан будөөр хушагдаһан стол дээрэ элдэб хэрэгсэлнүүд жэрысэ табяатай. Тусхай самбар дээрэ техник-үрэжүүлэгшэдэ һанамжа-тэмдэг, пунктын ажалай үдэрэй гурим гэхэ мэтэнүүд аржыса бэшэгдэһэн байна.

— Манай отара 594 толгой хонитой. Тэдэнэймнай 240 ниинь искусственна аргаар ороондо оруулагдаад байна, — гэжэ пунктые даагша Дриевская хөөрөөгөө захална.— Энэ харюусалгата хүдэлмэримнай август һарын 21-һээ эхилэнхэй. Сентябриин хорёодоор дүүргэгдэхэ юм. Һүүлэй гурбан жэлэй туршада 100 эхэ хонин бүриһөө 90 гаран хурьган абтана. Мүнөө жэлдэ хонин бүриһөө хурьга абаха гэһэн эрмэлзэлтэйбди.

Зунай бэлшээриин үедэ Дриевскиин бүлынхид даажа абаһан хонии һүрэгөө шадабаритай һайнаар бэлшээн адуулжа, тэдэнээ һайнаар таргалуулаа, байһан байраһаань холо бэшэ газарта зеленко тариганхай. Тиин хонидынь үдэшэ үглөөниинь тэндээ бэлшэнэ.

Тус отарада районуудай ажахынуудай техник-үрэжүүлэгшэдэй семинар үнгэргэгдэһэн байна.

Тэрэнэй һүүлээр ажахын бэрхэ хонишодой нэгэн Дамба Дагбаевич Доржиевай отарада хүрэжэ ерэгдэбэ. Энэ нүхэрнай олон жэлэй туршада техник-үрэжүүлэгшээр хүдэлжэ, баян дүршэлтэй болонхой. Һүүлэй жэлнүүдтэ тэрэ хонин бүриһөө хурьга абадаг, тэдэнэ үндэр шэгнүүртэйгээр эхэһээнь һалгаадаг һайн һайхан заншалтай болонхой.

Удаань баһа энэл ажахын гурбадахи отделениин Мыдыгма Цыремпиловна Тыкшеева, Доржо Данзанович Жамбалов гэгшэдэй отаранuудаар ябажа, шалгалта хэгдэбэ. Эндэ яһала олохон дутуу дунданууд дайралдаһан. Дурсагдаһан хоёр отарын хонидынь һанаһанда хүрэмөөр тобир тарган бэшэ. Отарадань асарагдаһан хусануудынь үшөөл мууханаар харууһалагдана. Тэдэнэйнь дунда туруугаа гэмтээжэ доходһон хусанууд бии. Зүгөөр хонин ажалай энэ харюусалгата хаһын түлэг дундаа ябажа байхада, совхозой ахамад ветеринарна врач В. Б. Банаев өөрынгөө тушаалта үүргые муугаар дүүргэжэ байна. Саг дарыдань хонишодто туһатай зүбшэл заабари үгэнэгүй, үбшэлһэн малыень эмшэлэн аргалнагүй.

Хоёрдохи үдэртөө Үдын совхозой ахалагша хонишон Н. Холбоев, Д. Степанов, М. Самбуев, Г. Бимбаев гэгшэдэй үүлтэртэ отаранuудаар ябажа, искусственна онол аргаар үрэжүүлгэ хэжэ байһан хүдэлмэри ажахын зоотехник-селекционер Лубсан Санжаевич Хажитовтай хамта шалгалта хэгдэбэ.

— Манай совхоз 12719 эхэ хонидтой. Тэдэмнай 22 отарада хубаарилагданхай. Мүнөө 15 хонишод техник-үрэжүүлэгшэдээр хүдэлнэ. Бэшэниинь совхозой зооветеринарна мэргэжэлтэд болоно. Нёдондо 100 эхэ хонинһоо 93 хурьган абтаа. Энэ жэлдэ нэгэшье эхэ хони һубайруулхагүй гэһэн зорилго бидэнэй урда табигдана, — гэжэ ну житов хөөрэнэ.

Ажахы бүхэ дые искусственн жүүлгын хүдэл даһан хаһа бол шанартайгаар болоомжонууд я шэ ааб даа. Гэ ажахынуудай от хим үүлтэрэй х һөөр хангахын т ринай эмхи зу низацинууд бо тинууд тусхай г ной плен згдэ нануудые эль хараалагданхай лаар зарим тэ нууд дайралда «Сельхозхимия» тэлбэрилэгшэ В гэмээр Хүлэй, Хорин совхозуу ранууд нэгэ да хэрэгтэй хусы гэгдөөгүй үлэш районой агропр гэдэлэй хүтэлбэ шууд хэмжээну саашадаа иимэ дуулхагүй гэжэ

Д. ЦЫРЕ
республикын нэгэд

Буряадай болон рай ахамад Г.

ХА ДҮҮ ОРОНУУДАЙ БАТА НЭГЭДЭЛ

ҮХЭР Б. С. СЕМЕНОВОЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

(...Эхининь 1-дэхи нюурта).

публикын үдэрнүүд манайда үнгэрэхэнь гээшэ.

Буряадай АССР-эй байгуулагдахаар 60 жэлэй ойе манай республикын 1983 оной июль һарада һайндэрлэһэнэйнь мэдээжэ. Буряад арадай саашанхи хубиин заяанда айхабтар ехэ шухала удха шанартай байһан Россин гүрэнэй бүридэлдэ Буряад ороной һайн дураар ороһоор 325 жэлэй ойн гайхамшагта һайндэрые энэ зун тэмдэглэбэбди.

КПСС-эй ЦК-гай секретарь нүхэр Николай Иванович Рыжков Улаан-Үдэ хотодо правительственнэ үндэр дээдын шагнал — Ажалай Улаан Тугай орден барюулхалгада зориулагдаһан баярай суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, иигэжэ мэдүүлһэн: «Ород ахамадтаяа хамта буряадууд хэдэн зуун жэлэй дарлалта мүлжэлгэһээ, эрхэгүй байдалһаа сүлөөрхэлгын түүхэтэ хүшэр зам гаталһан байна. Социалис ниитын байгуулалта, манай партиин сэсэн мэргэн национальна политика республикын ажабайдалай бүхы талануудта үзэгдөө дуулдаагүй дэбжэлтэ хангаһан, экономико болон соёлой бүхы һалбаринуудые хурдан түргэнөөр хүгжөөһэн, арад зоной һуудал байдалые улам һайжаруулһан байна».

Үнэхөөрөөшье, Совет засагай жэлнүүдтэ промышленна продукци үйлэдбэрилгын хэмжээн 1500 шахуу дахин дээшэлүүлэгдээ. Машина бүтээлгэ, электротехническэ, ашагта малтамал шанаржуулгын, ой модоной, модо болбосоруулгын, бүд нэхэлгын ба промышленностиин бусад һалбаринууд байгуулагдажа, амжалтатайгаар хүгжөөгдэнэ. Буряад ороной тамгатай эдлэл хэрэгсэлнүүд мүнөө Советскэ Союзай бүхы шахуу экономическа районуудта, 50 гаран гадаадын оронуудта, тэрэ тоодо МНР-тэ эльгээгдэнэ. Республикын индустри ороной арадай ажахын ниитэ нэгэн комплексын таһаршагүй, үндэрөөр хүгжэһэн хубинь болонхой.

Республика дотор капитальна ехэ барилга хэгдэнэ. Сибирь болон Алас-Дурна зүгтэ эгээл ехэ Гусиноозерско ГРЭС һүүлэй жэлнүүдтэ Буряад орондо ашаглалгада оруулагдаа. Тэрэнэй элшэ хүсэн танай «Эрдэнэт» гэжэ зэд молибденэй комбинадые мүн лэ хангана. Мүнөө манай республика дотор 1913 ондо бүхы хаанта Россида ороходоо хоёр дахинһаа үлүү ехэ электрын элшэ хүсэн үйлэдбэрилэгдэнэ. Байгал-Амарай түмэр замай 524 километр утатай Буряадай участок дээрэ хүдэлмэри дүүрэжэ байна. Байгалай эрьедэ Северобайкальск гэжэ гоё һайхан хото бодхоогдоно. Участогай харгы замые зубшуулан хүдэлмэришэдэй арбаад томо ехэ һууринн тосхон байгуулагдаа.

Хүдөө ажахыда ехэ хубилалтанууд болоо. Хүдөө ажахын хэдэ хэдэн зүйлнүүдээр өөһэдынгөө эрилтэнүүдые хангахаһаа гадна, тэдэниие ороной бусад районуудта эльгээжэ, СССР-эй Эдеэ хоолой программые шиидхэлгэдэ Буряад орон ехэ хубитаяа оруулна.

Ородой соёлые, Советскэ Союзай бусад нацинууд ба арад үндэһэтэнэй соёлые аха дүү ёһоор эдлэхэдэ, Буряад арадай ажабайдал улам гоё һайхан, баян дэлгэр болоһон байна.

Мүнөө республикымнай хүн зоной гурбанай нэгэ хубиһаа дээшэниинь эдэб һургуулинуудта һурана. 4 дээдэ, 23 түсхай дунда һургуули жэл бүри 8 мянга гаран мэргэжэлтэдые бэлдэдэг.

Буряадай уран зохёолшод Хоца Намсараевай, Дашарабдан Батожабайн, Николай Дамдиновай, Дамба Жалсараевай, Исай Калашниковай, Дондок Улзытуевай болон бусадай зохёолнууд бүхэсоюзна уншагшадта мэдээжэ болонхой, манай ороной ба аха дүү социалис оронуудай олонхи арадуудай хэлэн дээрэ оршуулагданхай.

Композиторнууд Бау Ямпилов, Дандар Аюшеевай, Жигжит Батуевай зохёолнууд үргэнөөр мэдээжэ болонхой. Республикын театрнуудай ба «Байгал» ансамблиин гастрольнууд гадаадын оронуудта амжалтатайгаар үнгэрнэ.

Манай искусствын элитэ ехэ урашуул болохо Лхасаран Линховоиной, Лариса Сахьяновагай, Ким Базарсадаевай, Дугаржап Дашиевай, мүн олон үндэһэ яһатанһаа бүридэһэн совет соёлой бусад түлөөлэгшэдэй уран бэлигые хэн мэдэхэгүйб даа.

60 гаран үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд республика доторнай эбтэй эетэйгээр ажаһууна, хамтадаа хүдэлнэ. Промышленностиин, хүдөө ажахын ба транспортын гайхамшагта түрүүшүүл тэдэнэй дундаһаа урган гараа. Ниитэ нэгэн совет бүлэ дотор Буряад ороной хүн зон эбтэй эетэйгээр, хани барисаатайгаар ажаһууна.

Агууехэ Октябриин социалис революциин илаһанай, ороной бүхы нацинууд ба арад үндэһэтэдэй һайн дураараа нэгэдэжэ, хүсэн түгэлдэр Советскэ Союзые байгуулһанай, Коммунис партиин ба Совет гүрэнэй шэглүүлхы, эмхидхэхы эсэшэ сусашагүй ажал ябуулһанай, КПСС-эй сэсэн мэргэн ленинскэ национальна политика бодото дээрэнь бэелүүлһэнэй, агууехэ ород болон олон үндэһэ яһатанһаа бүридэдэг манай Эхэ ороной бусад арадуудай үнэн зүрхэнэй айхабтар ехэ туһаламжа үзүүлһэнэй ашаар эдэ жэлнүүдтэ манай республика дотор социально-экономическа ехэ хубилалтануудай болоһыень бидэ һайн ойлгонобди.

Мүнөө үедэ ленинскэ партияа, манай ороной партийна ба гүрэнэй, уласхоорондын коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй элитэ ехэ ажал ябуулагша нүхэр Константин Устинович Черненко түрүүтэй тэрэнэй Центральна Комитедые, түрэл Совет правительстваяа нягтаар тойрон жагсаһан республикымнай коммунистнууд, бүхы ажалшад байгша оной болон бүхы табан жэлэй түсэбүүдые дүүргэхын түлөө эршэмтэйгээр, оролдосотойгоор ажаллана, гитлеровскэ Германиие совет арадай һамна бута сохижо түйлаһан алдарта Илалтын 40 жэлэй ойе, партиин болохоёо байгаа ээлжээтэ XXVII съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө бүгэдэ арадай социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

Жэлэйнгээ, дүрбэн жэлэйнгээ ба бүхы табан жэлэй түсэбүүдые болзорһоонь урид дүүргэһэн үйлэдбэриин түрүүшүүл, новаторнууд, бүхэли бригаданууд, цехүүд, звенонууд һалбари бүхэндэ, район гү, али город бүхэндэ, олохон ажалша коллективүүдтэ бии. Тэдэниие бултыень дурдахын аргагүй. Тэдэнэртэ бултандань үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан хүргэнэбди.

Түйлаһан бүхы амжалтануудаа сэгнэбэшье, областной партийна организаци, арадай депутадуудай Соведүүд, ажалша коллективүүд ажахын ба соёлой байгуулалтын ээлжээтэ зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхын тула бии байгаа нөөсэнүүдээ бүрин хүсэдөөр хэрэглэжэ, шиидхэгдээгүй зорилгонуудые бэелүүлгэдэ гол анхаралаа хандуулһан байна. Жаяг журам, эмхидхэл, үүсхэл эдэбхи, зохёохы бэдэрэлтэ — эдэ бүгэдэ манай түсэбүүдые амжалтатайгаар дүүргэлгын, үлүүлэн дүүргэлгын гол эрхэ нүхэсэлнүүд болоно.

Хүндэтэ монгол ханинар! Таанадай айлшаар бууһанда, таанадтай дахинаа уулзажа байһандаа бидэ бултадаа тон баяртайбди. МНР-эй үдэрнүүдэй манай республика дотор амжалтатайгаар үнгэргэгдэхын тула манай республикын, тэрэнэй ниислэл — орденто Улаан-Үдэ хотын партийна, совет органууд, соёлой ба искусствын эмхи зургаануудай, ажалша коллективүүдэй хүтэлбэрилэгшэд шухала хэрэгтэй бүхы юумэ хэхэ юм.

Таанадта бултандатнай элүүр энхэ, зол жаргалтай ябахыетнай, зохёохы ажалдаа ехэ амжалтануудые түйлахыетнай, харин алдарта аха дүү монгол [illegible] түүхэтэ шэнэ илалта[illegible] түйлахыень партиин [illegible] комитедэй, республикын Верховно Соведэй Президиумэй, правительствын, Совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй правлениин үмэнэһөө, эндэ байһан бүхы хүнүүдэй зүгһөө хүсэнэб.

Мүнөөдэр манай республика дотор нээгдэжэ байһан МНР-эй үдэрнүүд совет-монгол хани барисаае саашадань үргэдхэн бэхижүүлхэ хэрэгтэ ехэ үүргэ нүлөө үзүүлхэ байна.

Мүнөө энэ хани барисаамнай булад ба алмаз мэтэ бата бэхи, үбгэн буурал Байгал далай мэтэ гүн гүнзэгы, манай Забайкалиин ба Монголой наран шэнги тодо хурса, булагай уһан мэтэ арюун сэбэр лэ. Энэ хани барисаанай ашаар лэ бидэ хүсэтэ дали жэгүүртэй болообди, энэ хани барисаан манай хүсэнэй, шэнэ амжалта илалтануудай эшэ үндэһэн мүн лэ.

Советскэ Союзай Коммунис парти болон Монголой Арадай-революционно парти мандаха болтогой!

Совет болон монгол арадуудай аха дүү ёһоной эбдэршэгүй бата хани барисаан мандаха болтогой!

Бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал оршон мандаг лэ!

НҮХЭР Д. ГОМБОЖАВАИ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

(Түгэсхэл. Эхининь 1-дэхи нюурта).

Монгол арадай эдэ бүхы амжалтанууд хадаа Советскэ Союзай интернациональна аша туһатай туһаламжын, дэмжэлгын ашаар түйлагдаа.

Энэ болбол манай экономикын ба соёлой эрид шууд хүгжэлтын, социалис байгуулалтын саашанхи түйлалтануудай үндэһэ һуури болохо шиидхэхы хүсэн байгаа, байхашье.

Мүнөө үедэ Советскэ Союзай туһаламжагүйгөөр манай арадай ажахын нэгэшье һалбари, соёл хүгжэнэгүй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

СССР-эй туһаламжаар баригдаһан предприятинууд промышленна валовой продукциин хахадыень, электрын элшын үйлэдбэриин 90 процентые, шулуу нүүрһэнэй 80 процентые үйлэдбэрилнэ.

Һүүлэй 20 жэлэй туршада имагтал Советскэ Союзай технико-экономическа туһаламжын аша туһаар арадай ажахын 600 гаран объектнүүд ашаглалгада тушаагдаа. Тэдэнэй 150-ниинь промышленна предприятинууд.

Энэ туһаламжа хадаа ороние аграрно-индустриальна хүгжэлтэһөө индустриально-аграрна хүгжэлтэдэ дамжуулан хүгжөөхэ гэһэн МНРП-гэй программна зорилгые бэелүүлхэ хэрэгтэ шиидхэхы һуури ээлхэ байна бшуу.

Үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ талаар томо хэмжээнүүдые бэелүүлхэ шадабаритай хэдэн зуун объектнүүд Советскэ Союзай туһаламжаар энэ табан жэлэй туршада баригдана, шэнэдхэгдэнэ.

Манай промышленностиин манлай болохо, монгол-совет горно-шанаржуулгын хамтын «Эрдэнэт» комбинат гүйсэд хүсэн соогоо, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлмэрилжэ байна. Тэрэнэй продукци ороной гадаадын экспорт дээшэлүүлгэдэ ехэ нэмэри болохо юм.

МНР-эй Бага-Нуурай шулуу нүүрһэнэй томо уурхайн түрүүшын ээлжээн ашаглалгада оронхой. Ниислэлэй ТЭЦ-4, Бор-Үндэр райондохи горно комплекс, Хүтэлэй цементнэ-известково комбинат болон болон бусад шухала объектнүүд ашаглалгада оруулагдаһан байна.

Монгол-совет хани барисаан бүхы талаараа үргэдэнэ, гүнзэгырнэ. Тэрэ хадаа экономикын, үзэл сурталай, соёлой, ниитын ажабайдалай бүхы талые хангана, шэнэ удха шанараар, арга дүршэлөөр баяжана.

МНР-эй аймагууд болон городууд ба СССР-эй союзна болон автономито республиканууд, хизаар, область, округ болон городууд хоорондын сэхэ холбоо барисаан улам бэхижэнэ, хүгжэнэ.

Нэгэ һалбариин министерствэнүүд, албан зургаанууд, предприятинууд соёл гэгээрэлэй эмхинүүдэй хоорондохи харилсаа холбооной удха шанар улам ургажа байна.

Аха дүү монгол-совет хани барисаанай харилсаа холбоое хүгжөөлгэдэ, бэхижүүлгэдэ хоёр оронуудай ниитын эмхинүүд ехэ хубитаяа оруулна. Энэ ушарта Эб найрамдалай ба аха дүүгэй монгол эмхинүүдэй федераци, Монгол-совет хани барисаанай эмхи, гадаадын оронуудтай аха дүүгэй ба соёлой холбоо байгуулха совет эмхинүүдэй холбоон, совет-монгол аха дүүгэй эмхи гэхэшэлэн ехэ үүргэ дүүргэнэ.

Монгол-совет али бүхы харилсаанай үндэһөөр МНР-эй болон Буряадай АССР-эй партийна, ниитын эмхинүүдэй, зарим предприятинуудай, эрдэм, соёлой эмхи зургаануудай хоорондо харилсаа холбооной үргэнөөр тогтоогдожо байһыень тэмдэглэхэдэ баясамаар лэ.

МНР-эй болон Совет Буряадай анда хотонуудай — Дархан ба Улаан-Үдэ, Сүхэ-Баатар ба Хяагта хотонуудай хоорондохи харилсаа холбоон мүн лэ ургажа байнхай.

Коммунис байгуулалтада Буряадай АССР-эй түйлаһан амжалтануудай жэшээ дээрэ СССР-эй үдэрнүүдэй нёдондо жэл манай орон дотор үнгэргэгдэһэниинь таанадта һайн мэдээжэ.

Эдэ үдэрнүүдэй амжалтатай түгэсөөр үнгэрһыень онсолон тэмдэглэхэ байнаб. Эдэ үдэрнүүд Совет ороной аха дүү арадуудай түйлаһан айхабтар ехэ амжалтануудтай, болбосон һайн ажабайдалтай Монголой ажалшадые танилсуулха һайн һайхан ёһо заншалнуудые нэрэтэй солотойгоор үргэлжэлүүлээ һэн. Эдэ үдэрнүүдэй бүхы хэмжээ ябуулганууд гүнзэгы ехэ һонирхолтойгоор, хани халуунаар, үүсхэл эдэбхитэйгээр угтагдаһан байгаа. Энээнэй үедэ кинофильмнүүдэй фестиваль үнгэргэгдэһэн, выставкэнүүд эмхидхэгдэһэн, хани барисаанай уулзалганууд, үдэшэнүүд болоһон байгаа.

Буряадай АССР-эй Гүрэнэй оперо болон баледэй академическэ театрай, алдар суудаа гараһан «Байгал» ансамблиин артистнууд бэлиг шадабаряа харуулһан, Совет Буряадай эрдэм, соёлой ажал ябуулагшадтай уулзалганууд болоһон байха юм.

Мүнөөдэр Буряадай АССР-тэ баярай оршон байдалда нээгдэжэ байһан МНР-эй үдэрнүүдтэ бэлэдхэлдэ, тэдэниие үнгэргэлгэдэ анхаралаа ехээр хандуулһанайнь, эдэбхитэй туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлһэнэйнь түлөө КПСС-эй Буряадай областной комитедтэ, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, Министрнүүдэй Соведтэ, Совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй Буряадай республиканска отделенидэ, бүхы совет нүхэдтөө үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан хүргэнэбди.

Хараалагдаһан хэмжээ ябуулгануудай монгол арадай ажабайдалтай, ажал хэрэгүүдтэй, социалис байгуулалтада тэдэнэй түйлаһан амжалтануудтай үргэнөөр, бүри дүтөөр танилсаха арга Совет Буряадай ажалшадта олгохо байһандань найданабди.

Эдэ үдэрнүүдэй Советскэ Союзтаи манай ороной аха дүүгэй хани барисаанай, нягта харилсаа холбооной хүсэн түгэлдэр толотомо жагсаал болохо байһандань, монгол-совет аха дүү хани барисаае саашадань бэхижүүлхэ, манай национальна соёл болбосоролые ойртолсуулха, баяжуулха хэрэгтэ шэнэ хубитаяа оруулха байһандань найданабди.

Нүхэдүүд!

Имагтал социализмын олон үндэһэ яһатанһаа бүридэһэн хүсэн түгэс гүрэниие байгуулжа шадаха, бүхы нацинууд болон арад үндэһэтэниие ниитэ нэгэн интернациональна бүлэ болгохо, имагтал социалис байгуулалта тэдэнэртэ ёһотой эрхэ сүлөө, адли тэгшэ эрхэ олгохо, экономическа ба соёлой хүгжэлтэ хангаха аргатай байһыень агууехэ Советскэ Союзай жэшээ дээрэ дэлхэйн арадууд түрүүшынхеэ ойлгоо.

Урдын гээгдэнги байдалһаа гаража, социализм байгуулжа эхилһэн Буряад орон хадаа ленинскэ национальна политикын зохёон байгуулхы түгэлдэр хүсэтэй байһыень элирхэйлэн харуулна.

КПСС-эй хүтэлбэри доро, агууехэ ород арадай ба СССР-эй бусад арадуудай туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлһэнэй ашаар Совет Буряадай ажалшад асари ехэ амжалтануудые түйлаа.

Совет засагай жэлнүүдтэ республикын промышленна үйлэдбэри 1400 дахинһаа үлүүгээр дээшэлүүлэгдээ. Тиигэжэ мүнөө промышленность Буряадай АССР-эй арадай ажахын гол һалбари болоһон байна. Тэрэнэй үйлэдбэрилһэн продукци дэлхэйн олон оронуудта, тэрэ тоодо МНР-тэ эльгээгдэнэ.

Революционно хүдэлөөндэ элитэ ехэ габьяатай байһанайнь түлөө, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ немец-фашис булимтарагшадтай тэмсэлдэ ехэ хубитаяа оруулһанайнь, социалис байгуулалтада амжалтануудые түйлаһанайнь түлөө танай городой үндэр дээдын шагналда хүртэһөөрнь — Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаһаарнь таанадые, Улаан-Үдэ хотын ажалшадай түлөөлэгшэдые, үнэн зүрхэнһөө амаршалнаб.

Мүнөө Улаан-Үдэ хото Совет Буряадай индустриальна, эрдэм, соёлой томо ехэ түб болонхой.

Шэнэ байдал зохёон байгуулгада Совет Буряадай түйлаһан гайхамшагта амжалтануудаарнь монгол арад үнэн зүрхэнһөө омогорхон баясаха зуураа, КПСС-эй XXVI съездын хараалһан гүүхэтэ зорилгонуудые бодото дээрэнь бэелүүлгэдэ саашадаашье ехэ амжалта түйлахыетнай үнэн зүрхэнһөө хүсэнэбди.

Нүхэдүүд!

Советскэ Союзтай, аха дүү бүхы оронуудтай хани барисаагаа, харилсаа холбоогоо али бүхы талаарнь хүгжөөлгын политикые МНР залан сэхээр бэелүүлнэ. Энэ хадаа эб найрамдалта гадаадын политическэ хараа шэглэлнай болоно гэжэ МНРП тоолодог байгаа, мүнөөшье тоолоно.

Бодото социализмын амжалтанууд, тэрэнэй экономическа, эрдэм, соёлой, өөрыгөө хамгаалха түгэлдэр хүсэн, социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай үгээ ойлголсоһон политика уласхоорондын оршом соо эб найрамдалай ба социальна дэбжэлтын аша туһада хүсэнүүдэй тэнсүүриие үндэһөөрнь хубилгаха байна.

СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй хабаадалгатайгаар июнь һарада үнгэргэгдэһэн Экономическа зүблөөнэй дүнгүүд социалис хани харилсаата оронуудай нэгэдэлые, жагсаалые саашадань бэхижүүлхын тулада тон шухала удха шанартай юм.

Социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай али бүхы харилсаае үргэдхэн гүнзэгырүүлхэ, социалис экономическа нэгэдэлые улам үргэдхэхэ, тэрэ тоодо МНР-эй СРВ-гэй ба Кубын экономикые үндэһөөрнь хубилгаха стратегиие тодорхойлһон шухала программна шиидхэбэринүүд тэрээн дээрэ баталагдан абтаһан байгаа.

Бүгэдэ ниитын эб найрамдал болон аюулгүй байдал хангахын, бэхижүүлхын, уласхоорондын адли тэгшэ эрхэтэй харилсаае хүгжөөхын түлөө тэмсэлэй асуудалнуудта зүблөөн гол анхаралаа хандуулаа һэн. Энэ хадаа хойшолуулашагүй шухала удха шанартай зорилго болоно гэжэ бидэ тоолонобди.

Уласхоорондын хархис хүсэнүүд, нэн түрүүн мүнөөнэй американ захиргаан дэлхэй дээрэ булимтаран эзэмдэхэ, Советскэ Союзһаа, социалис хани нэгэдэлтэ оронуудһаа сэрэгэй булюу хүсэтэй болохые һэдэжэ байна бшуу.

США-гай зонхилхы бүлэгөөрхид буу зэбсэгүүдые, нэн түрүүн ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые улам үргэнөөр бүтээн гаргана, түрүүлэн добтолго хэхэ американ ядерна ракетэнүүдые Баруун Европодо тараан тодхожо байна. Замбуулинай дайдада буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые үргэдхэхэ гэһэн США-гай политика хүн түрэлтэниие аюул руу түлхиһэн хэрэг болоно.

США-гай ба НАТО-гай талаар тэдэнэй союзнигуудай дай жүрөөдэһэн ээрхэг түримхэй иимэ хараа шэглэл уласхоорондын байдалые улам түгшүүрилтэй болгожо байнхай. Тиигээшье һаань, социалис хани нэгэдэлтэ оронууд эб найрамдалые бэхижүүлхэ, шахардуу шанга байдалые һуларуулха, амгалан ёһоор зэргэ оршохо хараа шэглэл баримталан бэелүүлнэ.

Советскэ Союз болон социалис хани нэгэдэлтэ бусад оронууд эб найрамдалта үүсхэлнүүдые гаргаһан, бүтэмжэтэй һайн, тодорхой дурадхалнуудые оруулһан байха юм. Эдэмнай бүгэдэ ниитын эб найрамдал, аюулгүй байдал хангаха асуудалнуудаар бүхы оронуудта, арадуудта үгээ ойлголсохо тон шухала эрхэ байдал байгуулна бшуу.

Ядерна буу зэбсэг түрүүлэн хэрэглэхэгүй тухай уялга абаһан Советскэ Союзай жэшээгээр ядерна хэрэгсэлнүүдтэй бүхы оронууд ядерна зэбсэгтэй гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаанай гол ёһонуудые тодорхойлхые, Варшавска Договорой гэшүүн-гүрэнүүдэй ба НАТО-гай гэшүүн-гүрэнүүдэй хоорондо сэрэгэй хүсэ хэрэглэхэгүй, амгалан тайбан байдал хангаха тухай договор баталхыень дурадхана.

Замбуулинай дайдада буу зэбсэг бүтээн гаргалгые зайсуулан сараха асуудалнуудаар США-тай хөөрэлдөөнүүдые эхилхэ гэһэн СССР-эй дурадхал тон шухала удха шанартай байна. СССР-эй ба социалис хани нэгэдэлтэ бусад оронуудай эдэ шухала үүсхэлнүүдые монгол арад бүримүһэн һайшаана, тэдэниие бэелүүлхын түлөө тэмсэнэ.

Ази түбиин орон байһан туладаа МНР дэлхэйн энэ райондо эб найрамдал ба аюулгүй байдал бэхижүүлхые, манай түбиин арадуудай хоорондохи хүршэ ёһоной харилсаа хүгжөөхые ехэтэ оролдоно.

Азиин ба Номгон далайн үргэн ехэ районуудые «өөһэдынгөө ажабайдалай аша туһын газар нютаг» болгохые США соносхоод, эндэхи оршон байдалые улам түгшүүрилтэй болгоно, ядерна буу зэбсэгүүдые үргэнөөр бүтээнэ, Вашингтон—Токио—Сеул гэһэн ээрхэг түримхэй бүлэглэл байгуулна, үни холын хёморoo зүришэлдөөнүүдые дэбэргэнэ, шэнэ арсалдаа хэрүүл үүдхэнэ. Ээрхэн зонхилогшод иимэ харата муухай ябуулгануудые улам үргэдхэжэ байнхай.

Ази түбидэ, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал ба аюулгүй байдал бэхижүүлхые оролдожо, манай парти, правительство эдэбхитэй хүсэлэл оролдолгонуудые гаргана. Ази болон Номгон далайн гүрэнүүдэй хоорондо нэгэ нэгэндээ эсэргүүгээр добтолхогүй, хүсэ хэрэглэхэгүй тухай конвенци зохёон баталха, «Амгалан тайбанаар ажаһууха талаар арадуудай эрхэ» тухай асуудалые ООН-ой Генеральна Ассамблейн болохоёо байгаа сессиин зүблэхэ зүйлдэ оруулха тухай МНР-эй дурадхал энээниие элирхэйлэн гэршэлнэ бшуу.

Эдэ дурадхалнууд Алас-Дурна зүгтэ этигэл найдалые бэхижүүлхэ хэмжээнүүдтэй, Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые али бүхы талаарнь үнэн зүбөөр гуримшуулха гэһэн СССР-эй дурадхалнуудтай, социалис оронуудай эб найрамдалта үүсхэлнүүдтэй зохилдоно.

Монгол-совет аха дүүгэй хани барисаае бүри бэхижүүлхын, дэлхэйн социалис оронуудай нэгэдэлые улам хүгжөөхын аша туһада, эб найрамдалай ба социализмын хэрэгүүдэй илан мандахын аша туһада МНР саашадаашье бүхы юумэ хэхэ юм гэжэ манай партиин Центральна Комитедэй үмэнэһөө, МНР-эй правительствын ба арадай зүгһөө таанадые, хүндэтэ совет ханинар, үгынгөө түгэсхэлдэ найдуулхыемни зүбшөөгыт.

Эб найрамдалай демократиин ба арадуудай социальна дэбжэлтын түшэг тулгуури болохо агууехэ Советскэ Союз мандаха болтогой!

Түрүүлэн коммунизм байгуулжа байһан совет арадай бүхы илалтануудые, түйлалтануудые эмхидхэгшэ, зоригжуулагша — ленинскэ КПСС мандаха болтогой!

МНР-эй һалбаран хүгжэлгын найдамтай эшэ үндэһэн болохо Монголой болон Советскэ Союзай арадуудай эбдэршэгүй бата хани барисаан мандаха болтогой!

Бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал мандаха болтогой!

* * *

Баярай суглаанда хабаадагшад нүхэд Б. С. Семенов болон Д. Гомбожавай хэлэһэн үгэнүүдые ехэ анхаралтайгаар шагнажа, нэгэнтэ бэшэ нэрьемэ, үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалгаар угтаһан байна.

Удаань нүхэр Д. Гомбожав Монголой арадай дурасхаалта бэлэг болгон «Ленин Сүхэ-Баатар хоёрой хөөрэлдөөн» гэһэн зураг эндэ байгшадай нэрьемэ альга ташалга доро нүхэд А. М. Беляков, Б. С. Семенов болон В. Б. Сагановта барюулба.

Суглаанай түгэсхэлдэ Монголой Арадай Республикын мэдээжэ уран бэлигтэн һайндэрэй ехэ концерт харуулаа.

ОНГОЛ ФИЛЬМҮҮДЭЙ ИНОФЕСТИВАЛЬ

дые зал соо һуугшад халуун альга ташалгаар угтаба. Фестиваль нээлгын баяр ёһолоые КПСС-эй Советскэ райкомой нэгэдэхи секретарь В. Н. Башкеев оролто үгөөр нээжэ, сугларагшадые хүндэтэ айлшадтаяа танилсуулаад, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо С. В. Ангапова үгэ үгэбэ.

— Манай оронойдэ кинематографистнууд социалис ажабайдалаа магтан дуулаһан, тэрэнэй аюулгүе сахилгада зориюулһан эрхим һайн кинофильмнүүдые сугтаа бүтээлгээ юм. Монгол оронойнгоо нүүдэл хэдэн дэлхэй дээрэ эб найрамдал сахин хамгаалха тэмсэлдэ зориюулһан, мүн эртэ урдын түүхэтэ искусство түүхэтэ һайн фильмнүүдые үзүүлхэ хурнхай,— гэжэ нүхэр С. В. Ангапов онсолон тэмдэглэбэ. КПСС-эй Буряадай обкомой дээгэлгэр монгол фильмүүдэй фестивалиие нээгдэһэнээ тоолобо.

Удаань МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, МНР-эй соёлой министр Д. Цэвэгмид харюугай үгэ хэлэхэдээ:

— Энэ фестивальда харуулагдаха фильмүүд «Монголкино» студиин һүүлэй үеын амжалтануудые гэршэлхэ байна. Манай киногой олонхи мэргэжэлтэд ВГИК · дүүргэжэ бусадаг, тиимэһээ совет кинематографиин элитэ түлөөлэгшэдэй шабинар гэжэ тоолодог. «Манай хүрган хүмүүжүүлэгшэ» гэжэ тон зуб тоолодог. Шэнэ үетэние хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ киноискусство тон ехэ аша туһатай гэжэ,— гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

Б. ЖАНЧИПОВ, манай корр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Фестивалиин айлшад. 2. МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, МНР-эй соёлой министр Д. Цэвэгмид фестивалиин нээлтэ дээрэ үгэ хэлэжэ байна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

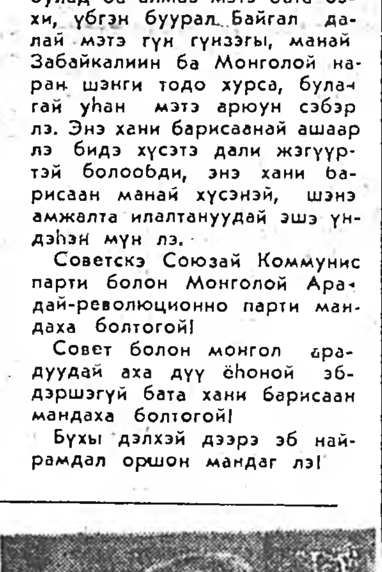

БАГША ЛЕНИНЭЙ ДУРАСХААЛДА

Үсэгэлдэр, сентябриин 14-нэй үглөөнэй 10 часта Соведүүдэй талмай дээрэ МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, МНРП-гэй ЦК-гай секретарь, Монгол-совет хани барисаанай бүлгэмэй Түбэй соведэй түрүүлэгшэ Д. Гомбожав, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, МНР-эй соёлой министр Д. Цэвэгмид, МНРП-гэй ЦК-гай болон МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, тушаалтад, Монголой арадай артистнууд Д. Жаргалсайхан, Ц. Пүрэвдорж, А. Хавлааш, Х. Уртнасан, уран зохёолшод Д. Цэдэв, С. Удвал, Х. Цэвээн, Монголой арадай уран зурааша Н. Цултэм болон соёлой бусад түлөөлэгшэд, тиихэдэ КПСС-эй Буряадай обкомой секретарь А. А. Бадиев, КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь В. С. Тимашов, республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо С. В. Ангапов болон бусад харюусалгата тушаалтад В. И. Ленинэй хүшөөгэй дэргэдэ ошобо.

Һүр жабхаланта хүгжэм Соведүүдэй талмай дээгүүр зэдэлнэ. Хүндэлэлэй харуулда улаан галстугуудые һалхинда хиидүүлһэн эдир пионернүүд жагсаһан. Аха дүү Монгол ороной түлөөлэгшэд Владимир Ильич Ленинэй хүшөөдэ венок, хасуурнин шэлбэһэн гүрэмэл гирлянда, баглаа сэсэгүүдые табиба. Удаань агуухэ багшын дурасхаалые хүндэлэн, тэдэнэр нэгэ минута дуугай байба.

Б. ДАМБАРИНЧИНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. МНР-эй делегаци В. И. Ленинэй хүшөөдэ венок табихаяа ябана.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

МЭРГЭЖЭЛДЭ ҺУРГАЛГЫН ШЭНЭ ОНОЛ АРГА

Монгол орондо һурган хүмүүжүүлэгшэдэй хүдэлөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Арадай ажахын бүхы һалбаринуудта һурган хүмүүжүүлэгшэд аша үрэтэйгөөр хүдэлжэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, залуу халааниие бэлдэхэ хэрэгтэ айхабтар ехэ туһа нэмэри оруулна. Мүнөө үедэ 25 мянга шахуу ажалай ветеранууд ба ударнигууд өөһэдынгөө баян дүй дүршэлөө эдир хүбүүд, басагадта дамжуулан үгэхэһөө гадна, тэдэниие шэнэ техникэтэй танилсуулха хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадана.

Монгол-совет хамтын предприятинуудта интернациональна «Найрамдал — Дружба» гэһэн бригаданууд ехэ олон юм. Эндэл залуу хүдэлмэришэд илангаяа аша үрэтэйгөөр мэргэжэлээ дээшэлүүлнэ.

Жэшээ болгон «Эрдэнэт» комбинадые эндэ дурдалтай. Энэ Ази түби соогоо эгээн томонуудай нэгэн болодог предприятида һүүлэй хэдэхэн жэлэй туршада мянга табан зуу шахуу эдир хүбүүд, басагад шэнэ мэргэжэлтэй болоо юм.

(ТАСС).

Шираб-Нимбу ЦЫДЕНЖАПОВ

ШЭНЭ ШҮЛЭГҮҮДҺЭЭ

ЭЖЫМНИ ЭЛШЭ

Энэ бэедэмни шэнгэһэн
Эжымни сэдьхэлэй элшэ
Шуһан соогуурни эрьелдэнэ,
Намтай сугтаа эрмэлзэнэ,
Наран тээшэ гэшхэлэлсэнэ,
Шүлэг болон мүндэлэлсэнэ,
Наһанайм жаргалые барилсана,
Налгай гансадам дурлалсана.

ПИЗАНСКА БАШНИ

Урда саһаа эхилжэ нэнгэһэн
Суута Пизанска башнине тэгшэлэн,
Унахыень болюулха арга бэдэрһэн,
Сэсэн мэргэн һанамжануудые
дурдаһан,
Хэдэн үеын эрдэмтэд үтэлжэ,
Хүдэр сэхэ бэенүүдээ түгтыжэ,
Хүлһөө буужа, наһа баран,
Хүрьһэтэ газарта шэнгэдэг байһан...
Эгээ мүнөө хүрэтэрөө хуушараа
Энэ барилга хэлтыһэн зангаараа...
Асари хүндэ зүрилдөөнүүдые даангүй,
Алтан дэлхэйнгээ тэнсүүреэ
алдабалнь,
Хажуу тээшээ хүмэрихэ болоболнь,
Хүнүүд тэрэнние абаржа шадаха гү?

ХООҺОН ХҮНЭГҮҮДТЭЙ БАСАГАН

Хооһон хүнэгүүдтэй басаганай
Харгыем хүндэлэн гарахадань,
Голхоржо удаан байнгүй,
Гайхамшаг тэрээндэ дүтэлжэ,
Гүнзэгы булагай уһандал
Гэгээн гэрэлтэ нюдэдыень,
Голой урасхалда мушхаралдаһан
Гүрлөө харахан гэзэгэнүүдыень,
Шадал хүсөөр билтарһан
Шамбай тэгшэ бэеыень,
Үнэтэ шэмэ суглуулһан
Үндэр һайхан үбсүүень,
Халима дураар бурьялһан
Хайран сагаан сэдьхэлыень,
Дулаахан элшээр бадарһан
Дэлгэр баян шарайень
Хаража ехээр баясан,
Дүлэтэ мэдэрэлдэ эзэлэгдээб,
Дүүрэн жаргал намда
Хэшээхэ заяатайень мэдээб.

ЭХЭ ГАЗАР

Хүл нюсэгөөр хээрэ талада
Хүрьһэтэ газар эхынгээ үбсүүндэ
Амиды бэеэ нняажа ябахадаа,
Агуу амисхаалыень элеэр мэдэрхэдээ,
Шадал хүсэнһөөнь хубаалдан
абаһандал,
Шуһанайнь эрьесэ түргэн болонол...
Хотын асфальт дэбисхэр дээрэхи,
Хүйтэн шулуун ханануудай дундахи
Эрхэ байдалай мэдэлдэ оробошье,
Эршэ хүсыемни ходо нэмээдэг,
Энхэргэн абаряараа сэдьхэлыем
дулаасуулдаг
Эхэ газарһаа холодохо аргагүйб.

«ҮГЫН ЗӨӨЛЭН ХЭРЭГТЭИ» гэһэн Ц. Номтоевой бэшэг тушаа

ТОЙРОЖО ГАРАШАГҮЙ ДАЛАЙ

Урданай хүнэй хэлэһэн үгэ газаагуур ошодоггүй гэжэ газар бүхэндэ хүн зоной хоорэлдэхые дууладаг гээшэбди.

Һаяхан иимэ нэгэ ушартай автобус соо тохёолдоод, ой ухаанһаам оройдоош гарахагүйдэнь, олон уншагшадта хандаха гэжэ бодобоб.

Улаан-Үдэһөө зүүлжээ ошодог 4-дэхи номерой автобусто түрисэлдэн орожо, хүл дээрээ зогсобоб. Хажуудам зэргэлһэн һандали дээрэ улаахан плащтай, арюухан шарайтай буряад басаган ород залуу эхэнэр хоёр зэргэлэн һууба. Урдамни дала гаран наһанай хоёр хүгшэд зогсобод. Автобусой байраһаа хүдэлхэдэнь, тэдэнэр һандалиин түшэлгэһөө арайхан барилсанад. Энэ ушарые харахадаа, эжэлжэ ядаад:

— Басагад, эдэ хүгшэдтэ һууриа үгыт,— гэбэб.

— Түрэхэ эхэнэрые юундэ бодо гэбэт!—гэжэ урдамни һуугша буряад басаган тон зэбүүнээр дуугарба. Бишье байжа үгэбэгүйб:

— Ши совет һургуулида һуража гараһан юм хадаа, яахадаа аха зонине хүндэлжэ һураагүйбши!—гэхэтэйм сасуу, хажууһаамни нэгэ залуу эхэнэр:

— Хүгшэд гэртээ һуужа байг!—гэжэ хэлэжэрхибэ. Иимэ «тулалдаанай» боложо байхые урдамнай һууһан наһажаал эхэнэр ажаглан:

— Юундэ бодохоёо болиһон басагамни?— гэбэ. Тиигэжэ хэдэн тээһээнь «хүшүүргэдэжэ», тэрэ басагаяа бодхоожо, нэгэ хүгшэнииень һуулгабабди. Нүгөөдэнь хүл дээрээ зогсоһон зангаараа ябаал даа. (Хэншье һууриа хүгшэндэ дурадхаагүй). Һууриһаа бодоһон басаган «дайсадаа» хараһандал зэбүүрхэнги зогсоно.

Хөөрхэд, тэдээхэн хүгшэдэй намтар баян: энэ жаргалта байдалаймнай илалтые шэрээлсэһэн баатарнуудай нэгэн ёһотой. Залуу үетэн тухай юун гэжэ бодожо байгаа хаб даа. Олон үгэгүй, бэсэрээ ехэ юумэ үзэһэн, дабаһан шэнжэтэйнүүд һэн.

Энэ оной июниин 2-то «Буряад үнэнэй» «Толинн» нюурта «Үгын зөөлэн хэрэгтэй» гэһэн гаршагтай бэшэг барлагдаа һэн. Авторынь— багша, Социалис Ажалай Герой Ц. Номтоев. Тэрэ бэшэгые дахин-дахин уншаха зуураа, олон бодолдо абтанаб.

Тэрээхэн намтай ушарагша басаганай эхэ, эсэгэнь ямар нютагай, ямар зон байгаа хаб, ямар һургуулида, хэн багшада заалгаа хаб гэһэн орьёлмо бодолнууд зосоомни дээрэ дээрэһээ ороо бэлэй.

Басаган хүн гээшэ эрэдүйн хани нүхэр, эхэ, эрхэтэн. Эхэнэр зоной үүргэ тон ехэ. Айл хотоной гал гуламтые сахигша. Эхэ орон, эхэ нютаг — хуу эхын нэрэтэй холбоотой. Бүхы ажаһуулалай цаигин һайхан жама ёһые сахижа ябадаг хүн— эхэ. Тэрээхэн басаган хэнэй хани нүхэр болохо хаб даа. Залуу басаган алдуугаа мэдэржэ, урихан налагай хани эхэнэр болоһой даа.

Түрэлхид, аха нүхэд, үри хүүгэдэйнгээ ухаан бодолдо тариһан «үрэһэхэнүүдэйнгээ» хооһон байхагүйн тула үхибүүдтээ, һурагшадтаа саг үргэлжэ һайхан һургаал үгэнүүдээ хэлэжэл байял!

Г. Чимитовэй «Эрэ тахяа» гэһэн басни һурагшадай ухаан бодолдо нилээхэн нүлөө үгэдэг ёһотой гэжэ бодогшоб.

Аба эжынгээ оролдоһон
Ашыень мартажа
годоорһон
Ахир зарим хүнүүдэй
Аашалхые хаража
халагламаар,
Өөрынгөө түрэһэн
үринэрэй
Өөдэгүй шэрүүн абарине
Энхэрэн һайханаар
хүлисэдэг,
Эхэ хүнине хайрламаар,—

гэһэн мүрнүүд тушаа бодожо үзэхэдэ болохо байна.

Үнгэрһэн олон жэлнүүд соо ном заажа, һургажа гарғаһан һурагшад тухайгаа эзэлүүдгүй бододог, хөөрэлдэдэг гээшэбди — илангаяа багшанар.

Нютагтаа ажана һайханаар ажаһууһан гэр бүлэнэр, тэдэнэй үхибүүд тухайнь ходоодоо һанажа ябахаш. Жэшээлхэдэ, минии тоонто нютаг Хөөрхэдэ (Хэжэнгын район) ажаһуудаг Гүнзынов Дамби-Ниматан 7 үхибүүдтэй. Тэдэнь булта эрдэм бэлигтэй багшанар, врачнар болонхойнууд. Хүгшэн эжынь Бодигой Цэжэб гэжэ байһан юм. Мүнөө һанахадам, ухаатай эхэнэр байһан байдаг, үгэ бүхэниинь һургаал боломоор байгша бэлэй. Мүнөөшье зон Дамбихайн эжы ходоодоо һургаал, үреэл үгэнүүдые хэлэжэ һуугша һэмнай даа гэлсэдэг юм.

Хүршэтэниинь — Доржогутабай Дансарантан найман үхибүүдтэй. Үхибүүдынь баһал эрдэм бэлигэй харгыда гаранхай. Хүгшэн эжынь — Шагдарова Пэлжид гэжэ хошон зугаа үгэтэй, шамбай шанга бэетэй һэн. Бүхы наһаараа үнеэшэнээр ажаллаха зуураа, үхибүүдтээ үргэлжэ һайн һайхан һургаал хэлэжэ, сүлөө сагтаа хөөрөө зугаа дэлгэжэ, хүхэ ехэ энеэдэ гаргажа байгша бэлэй даа.

«Дансарантанай, Дамби-Ниматанай үхибүүд ехэл һайн һургаалтай, нэгэ... гэлсүүлээгүй», ... нөөшье нютагай... горхон хөөрэлд...

— Эхэ, эсэ... һургаалые са... зонине хүндэлж... гэжэ залуу үе... ойлгуулха дура...

«Хүн болохо... лэг болохо—уна... сагтаа, сахилз... гэжэ арад зон... шэ ааб даа.

Үе сагай ү...
Үһэнш сайжа...
Үндэр наһа...
үргүүлхэдэ...
Үри хүүгэд...

гэһэн Д. Улзы... арадай дуун б... мэдэнэбди, өөһ... дадагбди. Үбг... наһандамнай ... хадаа унтарниі... үлүүхэнш үргэ... болохо юм. О... гүй шэнги зари... омог дорюунаар... байна. Харин ... рэлхүү заигаа ... мад зондоо на... нөөр хандажа һ... ехэл һайн бэлэ... сэдьхэл бодолой... гые эли тодоо... зүйл мүн.

Хэниишье ... эрхэ бэшэ хү... наһанай дабаан... лэлгын далай ... Тэрэнние хэн... гараагүй юм.

Р. Д...
Улаан-Үдын ... интернат-һургуул...

ШАТАРАЙ ТҮҮХЭҺЭЭ

А. Карпов Г. Каспаров хоёрой хоорондо дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ, ФИДЕ-гэй баталһан гуримай ёһоор, түрүүлэн зургаан парти шүүгшэнь лэ илажа гараха байна.

Урдандаа иимэ мүрысөөнүүд элдэб янзаар, ондо ондоо гуримаар үнгэргэгдэдэг байгаа гэжэ һануулхада һонирхолтой.

1886 ондо США-да болоһон мүрысөөндэ В. Стейницэй И. Цукерторттой уулзахадань, түрүүлэн 10 парти шүүгшэнь илаһанда тоологдоо һэн. Мүрысөөнэй дүнгүүдээр Стейниц 10 партида илаһан, 5 уулзалгада шүүгдэһэн, 5 нааданда тэнсэһэн байгаа. Тиигэжэ тэрэ шатарай түүхэдэ түрүүлэн дэлхэйн чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртөө бэлэй.

Удаань мүн лэ иимэ гуримаар Стейниц Э. Ласкертай (1894 он, США) наадаһан байгаа. 10 партида илажа, 5-дань шүүгдээд, 4 уулзалгада тэнсэжэ, Ласкер дэлхэйн хоёрдохи чемпион болоһон юм. 1896—1897 онуудта эдэ хоёрой хоорондо үнгэргэгдэһэн харюугаа абалгын мүрысөөндэ Ласкер бүри булюугаар шүүбэ — 10 партида илаһан, 2 партида шүүгдэһэн, 5 нааданда тэнсэһэн байгаа. Һонирхолтой юумэниинь гэхэдэ, Ласкер аяар 27 жэл соо дэлхэйн чемпион ябаа.

Х-Р. Капабланка (Куба) дэлхэйн гурбадахи чемпион болобо. 1921 ондо Гаванада үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ тэрэ Ласкерые шүүгээ һэн. Энэ мүрысөөн ондоо гуримаар үнгэргэгдөө. 24 парти наадахадаа, олон очко абаһаниинь лэ илажа гараха ёһотой һэн. 14 партида 4 дахин шүүгдэхэдээ, 59-тэй Ласкер мүрысөө үргэлжэлүүлгэһээ арсажа, шүүгдэбэб гэжэ мэдэрһэн байгаа.

Шатараар дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө А. Алехин Капабланка хоёрой уулзалга (1927 он, Буэнос-Айрес) эгээл удаан саг соо айхабтар орёо шанга тэмсэлдэ үнгэрбэ. Түрүүлэн 6 парти шүүгшэнь илажа гараха ёһотой бэлэй. Энэ мүрысөөн хоёр һара хахад соо үргэлжэлбэ. Тэдэнэр 34 парти наадаа һэн. 6 парти шүүһэн Алехин (гурбан нааданда шүүгдэһэн, 25 партида тэнсэһэн байгаа) илаһанда тоологдобо.

А. Алехин Голландиин гроссмейстер М. Эйветэй хоёр дахин уулзаһан юм. 1935 ондо үнгэргэгдэһэн түрүүшын мүрысөөндэ Эйве илалта туйлаба (тэрэ 9 партида илаһан, 8-дань шүүгдэһэн, 13-дань тэнсэһэн байгаа). Хоёр жэлэй үнгэрхэдэ, харюугаа абалгын мүрысөөндэ Алехин 25 партиһаа 15,5 очко абажа, илалта туйлаа бэлэй.

Алехиной наһа бараһанай һүүлээр (1946 он) эрхим бэрхэ 5 шатаршадай хоорондо 1948 ондо үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ М. Ботвинник илажа, дэлхэйн чемпион болоһон юм. ФИДЕ мүрысөөнэй шэнэ гурим баталба. Тиигэжэ дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөнүүд гурбан жэлдээ нэгэ дахин үнгэргэгдэдэг болоо һэн. Эндэ 24 партиһаа түрүүлэн 12,5 очко абагшань илажа гараха ёһотой байгаа. Нааданай тэнсэлгээр — 12 : 12 — дүүрээ һаань, дэлхэйн чемпион нэрэ зэргэеэ хамгаалха ёһотой байгаа бшуу.

Иимэ гуримаар дэлхэйн чемпион М. Ботвинник долоон уулзалгада хабаадаһан байна: нэгэ дахин Д. Бронштейнтэй, гурба дахин В. Смысловтой, хоёр дахин М. Тальтай, һүүлшынхинь Т. Петросянтай (1963 он). Тиихэдэ Петросян Б. Спасскитай хоёр дахин наадаа. Спасский 1972 ондо Рейкьявигта Р. Фишертэй уулзаа һэн. Эндэ Фишер илаһан юм.

1975 ондо ФИДЕ-гэй тэрээндэ дурадхаһан гуримаар дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хабаадахая Фишерэй арсахадань, түгэсхэлэй нааданда гараһан А. Карпов дэлхэйн чемпион болобо.

Һүүлэй найман жэлэй хугасаа соо А. Карпов — В. Корчной хоёрой хоорондо шэнэ гуримаар мүрысөөн үнгэргэгдөө. Эндэ тэнсэлгые хараада абангүй, түрүүлэн 6 партида илагшань шүүжэ гарадаг шуу. Түрүүлэн 1978 ондо Багиода Карпов 6 парти шүүбэ (5 партида шүүгдэһэн, 21 уулзалгада тэнсэһэн), 1981 ондо Мерано хотодо үнгэргэгдэһэн хоёрдохи нааданда тэрэ 6 партида шүүжэ (оройдоол 2 нааданда булигдаһан, 10 нааданда тэнсэһэн), шатараар дэлхэйн 12-дохи чемпион болоһон байгаа.

Я. РОХЛИН,
СССР-эй габьяата тренер.
(ТАСС).

Наадахада зүдэг
Наартайхан,
Намарай үдэр
намжааранхай.
Хайшааш хара
хаһатайхан,
Халагни халаг—
гансаарданхайб.
Үндэр мододой
үн түшэнхэй —
Үетэн нүхэдөө хүлеэнхэйб.
Үһыем эльбэн, үглөөнһөө
Үдын һэбшээн үлеэнхэй.

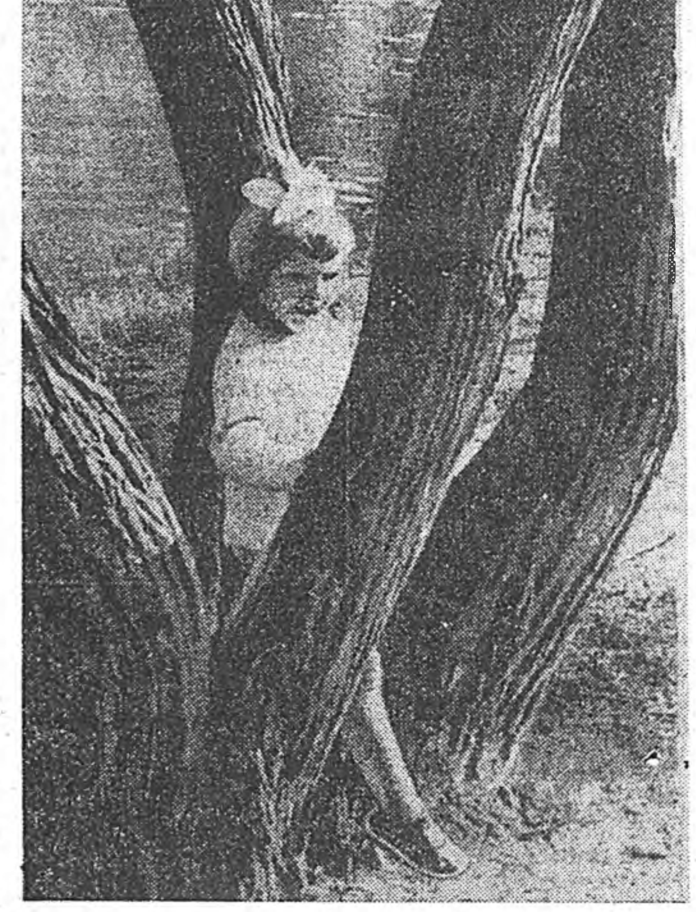

М. МАРТИНСОНОЙ фотоэтюд.

ТУЛГЫН ГАЛНУУД

УЯНГА

Дайнай һүүлээрхи нэгэ намар һэн. Набша намаа үни шаралжа, Нахид толгойн хуһан ой, Буламай бүтүү боролжо гэхэ мэтэ юрэ бусын гэрэлтэй болошоһон хуба һайхан үнгэеэ гүбижэ, холын хүхэ хадануудай наагуур харагдагша бэлэй.

— Ургаса хадхаг ёһоорхоноор лэ эдеэшэбэ гээшэ. Ольбо унаха үшөө үды-ы. Энэ хүхэ үнаар нилээд дулаан амитай янзатай... Цыбик-Мид, шамайе посхоод соо хартаабха һуулгаа гэжэ дуулаа һэм, хэр гараа хаб, юрэдөө,—гэжэ нютагай Бал-Доржо баабай гааһаяа нэрэнгээ асууна.

— Нэгэ мэшээг Манзаргашада хаяа һэлби дөө. Эшэнь һагсайжа һүрхэйл һуугаа һэн. Бараг байха бэшэ аабы...

— Хүрэнгын хаанаһаа абаабши, Тужаһаа гү, али Гангаһаа гү?

— Ногоон онгоошхотынхиһоо, — гэжэ байгаад Цыбик-Мид ахай ехэл яаралтай хэбэртэй, хаһаг тэргэ тоһодоно, тиигээд: энэ мужигые залажа, малталсуулхам, — гээд, дабирхайтай модоороо нам руу зангаба.

— Аа, тиигээ һаа, эльһэтэй газарай, ёһоор эдеэтэй байха лөө... Малталсаал бэд даа, юу хэжэ бухиндажа ябаха һэм, — гээд Бал-Доржо баабай нам тээшэ эрьежэ томоотойгоор хараба.

...Бага үдэ үнгэржэ байхада Буламай тужа хүрэжэ, үнэхөөрөөшье шаргал томо хартаабха шамдуухан түүжэ эхилбэбди. Сэлмэг тэнгэриһээ наранай хурса гэрэл халуу хаяжа, тэрэнэй бүшэмэг амин мүн лэ шаргал дайдаар тунашоод байһандал...

— Үф-үфф... халуун гээшэнь, — ахай сэрэгэйнгээ гимнастёрко тайлажархёод, дотор самсаараа өөдөө үндынгүй малтаха зуураа:

— А ну-ка, мужик, нүхэн соогоо бү үлээлши, — гэхэ юм.

Наранай баруун хадануудай оройгоор буужа байхада, ажалнай дүүрэжэ, харлатараа малтагдаһан газар дээрэ арбаад шахуу дүүрэн мэшээгүүд пэгшылдэжэ һууба.

— Моримнай даажа ядахань ха даа, — гэбэ Ширабмаа абгайхан.

Үзүүрһээ хагдаржа захалһан түглын хяагалда тушажа табиһан мориёо асараад, тэргэдэ оруулжа байһан ахай:

— Энээнһээ болохо морид гаубица шэрэдэг юм. Энэмнай суутайхан Шаазгай Алаг гээшэ гүб даа. Уһанай модоной ударник байха, — гэнэ.

Тэргэ дүүрэн тээбэри зүдхүүлжэ, Талын нуурые тойроод, Шаазгай Алагай зүн соо гэшхэлһээр ябатарнай, боро хараан буугаа һэн. Тэргын булаһаа халаһан дабирхай үдэшын шиигэй аминтай, үшөө шэнэхэн тонтогоолой үнэртэй эхүүнээр холисолдон юундэшьеб намайе садхааһан мэдэрэлдэ абхуулна.

Мунхантын гүбээ дээрэ хүрэжэ, посхоод гарахадамнай, Булганай үбэрһөө бүлеэхэнээр һэбшээлжэ байба.

— Оо, яагаа гоё юм, тулгын галнууд.., — гэжэ би ама гарабаб.

— Үдэшын һаам дүүрэжэ, һаалишад һаял гэртээ оробо, галаа һэргээбэ гээшэ ааб даа, — гэбэ хэншьеб.

Тэнгэриин баруун урда мүлиржэ гараһан хуушан һарын мүнгэн тахын шэнжэтэй гарьха доро Гурьба талын уудамууд эртын, гүнзэгы нойрто абтаһан мэтэ. оршон тойрон абяа шэмээгүй, хон-жэнхэн. Шаазгай Алагай хүндэ алхаса доро хомуудай шэхэн нэгэ жэгдэ бахим, хүжүүн абяагаар даршана. Үшөө тиихэдэ миниие эсэһэн хүлнүүдээ шэрэхэ доротошобо ха даа.

— Нэгэ бага үргөөд ябыш энээнээ, — гэжэ ахай тэргын саанаһаа гашайдана.

— Эсэшоо ха юм даа, энээгүүр гаража һуу, — гээд, абгайхан намайе дүнгэжэ тэргэ дээрэ гаргаба. Би хартаабхатай мэшээгүүдэй оройдо хэбтэжэ, хүлигын аргамжаһаа барисалдаад, жэрылгээд табиһан һаалишадай гэрнүүдэй сэлеэтэй үүдээр соробхилон харагдаһан Тулгын галнуудые дахинаа гоёшообоб. Тээ баруун тээнь, хадануудай һугада шэбээлһэн багахан тосхомнай харахан зурлаа мэтээр холоһоо үзэгдэжэ, тэндэ аһаагдаһан түрүүшын дэнгүүд бүүдэлзэнэ. Тосхон соогоо эгээл ялагар гэрэлтэй Аампи ахайхантанайшье шэлтэй лаампа бэшэнһээ илгарбагүй.

Тулгын галнууд... Яагаа ульһатайгаар харагдаа һааб, тиихэдэ, тэдэ галнууд! Улаа бутаран соробхилжо байхадаа, тэрэ холын намарай шиигтэй үдэшын амине нэбтэ жэгнэжэ байхадал гээ бэлэйл. Мүнөө мүнөө Сэрэн-Базар, Сэнгээ, Дан-зан-Нима, үшөө үшөө жаа Доңдок гэһэнгүүд юу хэжэ байна хаб гэһэн асуудал намайе һонирхуулаа һэн. — Бурма соогуур булаатай хартаабхануудые хүлеэжэ байна ёһотой даа, үгышье һаа, һая һаагдаһан һайхан һүнэй хоймог хүлхэжэ һууна гү, хүйхэршүүл, — гэхэ мэтын бодолдо абтаһаар унташаһан байгааб.

...Халуун зунай удаа намарай сэлгеэн агаарта юумэн бүхэн тодоор харагдадаг. Тэрээн шэнги тэдэ жэрылдэһэн тулгыншье галнууд түүхын гүн руу һубарин тэгүүлһэн элинсэгүүдэймнай гал гуламтын хамбы мэтээр олон жэлэй үлхөө сооһоо намда мүнөөш һанагдадаг.

Б. ЖАНЧИПОВ.

ЭХЭНЭРНҮҮД, ҺАЙХАН БАЙХА ДУРАТАЙ ГҮТ?

— ...Зай, һайханууд болоёл даа! — гэжэ Энэдхэгэй косметическэ томохон фирмын хүтэлбэрилэгшэ Шахназ Хусейн хэлэбэ. Тэрэ хадаа «Космос» гэжэ Московско гостиница соо үнгэргэгдэһэн пресс-конференцидэ суглараһан эхэнэрнүүдтэ элдэб янзын түрхисэнүүдые, уралаа будадаг шэрэнүүдые харуулаад: —Хэн үзэхэ дуратайб? — гэбэ.

Тэрэнэй туһалагша басаган һурамхи хүнгэн гарааараа эхэнэрнүүдэй нюурай арһанда крем түрхинэ. Магнайдань, бойногуудтань... Түрүүшээр бага зэргэ ногообторые түрхижэ, арһыень сэбэрлэнэ. Энээнэйнь бүридэлдэ кактусай, лимоной, тоһон ородог юм байна. Һүүлдэнь арһанда эдеэ оруулдаг сагаан крем түрхинэ. Капустын шүүһэн энэ кремэй гол үндэһэн болоно. Тиимэһээ арһые елэгэр, татуу болгодог. Тиигээд элдэб 15 набша ногооһоо бүридэһэн баг нюуртань хээдхихэ юм. Эдэ элдэб ногоонуудые хоорондонь холбоһон зүйл гэхэдэ — пудра.

— Иимэрхүү багууд дэлхэй дээрэ мэдээжэ юм, — гэжэ Шахназ Хусейн ойлгуулна. — Гэбэшье тэдэнэй бүридэлдэ синтетическэ зүйлнүүд ородог. Манай эмшэлэлгэ имагтал эмдэ ородог үбһэ ногооһоо үндэһэтэй юм. Тиимэһээ ехэ туһатай, аша үрэтэй байдаг. Бүхыдөө орон доторнай ургамал гарбалтай косметикын 55-һаа үлүү зүйл гаргагдадаг. Дэлхэйн косметическэ дэлгүүр дээрэ Энэдхэг ороной түрүү һуури эзэлдэг байһые гайхамшагүй бэшэ аал!

Элдэб янзын кремүүдые. түрхисэнүүдые, үргэнөөр хэрэглэхэ зуураа энэдхэг мэргэжэлтэд иимэ нэгэ дүрим баримталдаг юм: **эмшэлхын тула ушарыень бэшэ, шалтагыень бэдэрхэ.** Хүнэй элүүр энхын хэмжээн хадаа махабада сооһь байдаг гэжэ тэдэнэр тоолодог. Хүнэй арһанай мүнөө үеын байдалаар досоонь боложо байһан үйлэ тушаа бодомжолхоор. Тиимэһээ али нэгэ эхэнэрэй косметологто хандахада, бэеынгээ элүүрые шэнжэлүүлжэ, мэргэжэлтэдһээ консультаци абахыень дурадхадаг юм. Аргаламжын комплексноор хэгдэхын тула, тусхай эдеэн — овощоор, үрэ жэмэсээр буйлуулагдаһан эдеэн, тусхай упражненинүүд үбшэнтэдтэ дурадхагдадаг. Тиигээд лэ кремүүд, түрхисэнүүд энэ комплекс соо өөрынгөө һууриие эзэлхэ ёһотой... Имагтал нигэжэл амжалта туйлажа болохо юм.

...Энэ үе соо багшье хүрэшэбэ. Эхэнэрэй нюурһаа баг нюдэ сабшаха зуура абташаба. Эндэ һүүлшын багахан хүдэлмэри үлэбэ —хасарыень халта улайлгажа, уралдань помада түрхигдэбэ. Эдэнние тон багаханаар түрхихэ хэрэгтэй, үлүү гараа һаа, муу. Улайлгадаг түрхисэ баһал крем гээшэ ха юм; энэнь арһые шиигтүүлдэг, наранай элшэһээ хамгаалдаг. Харин уралай шэнисо бүридэл мүн лэ эмшэлэлгын үбһэнһөө хэгдэһэн байха. Тэрэнние шиигтүүлдэг кремтэй хамта түрхихэ шухала.

— Харагты даа, — гэжэ Шахназ Хусейн хандана,— бүхы шахуу крем арһандань шэнгэшоо ха юм. Иимэ байха ёһотой — косметологой хүсэл оролдолго һанаһанда хүрэбэ гээшэ. Шухалань гэхэдэ, элдэб нэмэлтэ хүдэлмэригүйгөөр бүтэбэ: дулаасуулгын баг, массаж хэгдээгүй. Бүхы юумые ургамал бүтээбэл даа! Харана гүт, нюурай арһан ямар гоё болоод байнаб: хилэн мэтэ. Арһан гээшэ оролдолгодо дуратай юм. Жэшээнь, үглөөгүүр бодоод, уһаар бэшэ, һүөөр, тарагаар нюураа угаагаад туршагты — тиигээд тэрээн дээрээ крем түрхихэдэ болохо. Гансата ондоогоор харагдадаг болохот.

Саашаа бодото дурадхалнууд тушаа хөөрэлдөөн болобо. Энэ асуудалаар Шахназ Хусейн бэрхэ мастер байна. «Кухниин таг дээрэһээ һайханиие оложо болохо юм» гэһэн тусхай программые Энэдхэгтэ телевиденеэр тэрэ ябуулдаг. Бидэ бэшэжэ үрдиибэди:

△ Үһэнэй унахагүйн тула хуушарһан хара сайгаар тархяа угааха хэрэгтэй. Шэнээр эдеэшэлүүлэгдэһэн сайда будадаг бодосууд ехэ байдаг. Тоһолиг үһэндэ үндэгэнэй сагаанние хэрэглэжэ болохо, хуурай байгаа һаань—үндэгэнэй шарые хэрэглэгты. 12 часай туршада томохон зомгооһо гү, али модоной хүсөөг уһан соо байлгажа ерээд, һүүлдэнь тархяа угаахада һайн байдаг.

△ Нюдэн доро бүлхыжэ уршалаатахагүйн тула, түүхэй хартаабхын хэршэдэһэ табиха зэргэтэй. Зүгөөр хартаабха хүйтэн байха ёһотой. Мүн баһа үгэрсын шүүһэн, сан туһалдаг. Халуун ба хүйтэн сай хэһэн саарһан туулмагхануудые ээлжэлүүлжэ байгаад нюдэн дороо табиха шухала.

△ Эдеэ хэхынгээ урда, гарайнгаа зөөлэн байхын тула резинэ һабар бээлэй барингты; һабар бээлэйн һаалта хээ һаа, арһандаа ямаршье тоһо түрхихэдэ болохо. Элһэн саахарые лимоной шүүһэтэй холёод, гартаа түрхихэдэ, баһал туһатай. Һүүлдэнь тэрэтнай гоожожо байһан уһан доро мылэ шэнгээр угаагдашаха.

△ Арһанай хүгшэрэлгые удааруулхын тула баһа нэгэ һайн хэрэгсэл байха. Нэгэ нэгэ аяга хуурай һү, хартаабхын талха. шэрүүнээр татагдаһан гурил табаг соо хэхэ (Энэдхэгэй эхэнэрнүүд розын гү, али занданай тоһо нэмэлсэдэг юм). Бултыень бүд соо хэжэ уяад, тэрээгээрээ бэеэ угааха. Һүн гээшэ арһые сагаан болгодог, зөөлэрүүлдэг натуральна зүйл болоно; хартаабхын талхан хадаа арһанай нүхые уйтаруулдаг; харин гурил арһанай хаг арилгадаг. Энээнине зарим оронуудта КЛЕОПАТРЫН ВАННА гэжэ нэрлэдэг юм.

Бидэ ото эхэнэрнүүд тухай хөөрэлдэжэ байгаабди. Харин энэдхэг косметологууд эрэшүүл тушаа ямар оролдолго гаргадаг хаб? Энэ асуудалда харюусахадаа, Шахназ Хусейн нигэжэ хэлээ һэн:

— Хүсэтэй пол гэгдэдэг хүнүүдтэ зорюулагдаһан хэрэгсэлнүүд баһал бии. Тэдэнь мүн лэ ургамалай зүйлөөр хэгдэнхэй. Таанар мэдэнэ гүт, эрэшүүл тушаа бидэнэй гол оролдолго ямар бэ? Имагтал тэдээндэл зорюулжа, эхэнэрнүүдые һайхан болгоно ха юмбиди...

Елена МУШКИНА.
(«Неделя» газетэһээ абтаба).

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД:
ИНДЕКС: 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам.редактора — 2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05 пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ— 2-60-21. 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81 корректорская—2-33-61, выпускающие— 2-35-95. отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-03585. Заказ № 213. Индекс 0484